

# **NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI**

**DELEGATURA W KATOWICACH**

Nr ewid. 17/2004/P03139/LKA

## **Informacja o wynikach kontroli gospodarowania mieniem państwowych szkół wyższych**

**K a t o w i c e**

**czerwiec**

**2 0 0 4 r.**

---

**Misją:** *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

---

**Wizją:** *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

---

Dyrektor Delegatury NIK w Katowicach:  
Józef Płoskonka

---

Akceptuję:  
Jacek Jezierski

Wiceprezes  
Najwyższej Izby Kontroli

---

Zatwierdzam:  
Mirosław Sekuła

Prezes  
Najwyższej Izby Kontroli

---

Najwyższa Izba Kontroli  
ul. Filtrowa 57  
00-950 Warszawa  
tel./fax: 0-prefiks-22-825 44 81  
[www.nik.gov.pl](http://www.nik.gov.pl)

## Spis treści

|                                                                                         | strona    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. WPROWADZENIE</b>                                                                  | <b>4</b>  |
| <b>2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI</b>                                                 | <b>5</b>  |
| 2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności                                            | 5         |
| 2.2. Synteza wyników kontroli                                                           | 5         |
| 2.3. Uwagi końcowe i wnioski                                                            | 9         |
| <b>3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI</b>                                                    | <b>10</b> |
| 3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań<br>ekonomicznych i organizacyjnych | 10        |
| 3.1.1. Charakterystyka stanu prawnego                                                   | 10        |
| 3.1.2. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych                      | 15        |
| 3.2. Istotne ustalenia kontroli                                                         | 16        |
| 3.2.1. W zakresie zbywania mienia                                                       | 16        |
| 3.2.2. W zakresie wynajmowania i wydzierżawiania                                        | 27        |
| 3.2.3. W zakresie innych form gospodarowania mieniem                                    | 36        |
| 3.2.4. W zakresie ewidencji mienia                                                      | 37        |
| 3.2.5. W zakresie nadzoru nad gospodarowaniem mieniem przez<br>państwowe szkoły wyższe  | 39        |
| <b>4. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ<br/>KONTROLI</b>                           | <b>41</b> |
| 4.1. Przygotowanie kontroli                                                             | 41        |
| 4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli                 | 42        |
| 4.2.1. Podpisanie protokołów kontroli                                                   | 42        |
| 4.2.2. Postępowanie pokontrolne                                                         | 42        |
| 4.2.3. Realizacja wniosków pokontrolnych                                                | 45        |
| 4.2.4. Efekty finansowe kontroli                                                        | 47        |

## ZAŁĄCZNIKI

1. Wykaz kontrolowanych jednostek
2. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli
3. Wykaz aktów prawnych
4. Wykaz rektorów kontrolowanych państwowych szkół wyższych

## 1. WPROWADZENIE

**Temat, okresy objęte kontrolą i czas jej przeprowadzenia** Najwyższa Izba Kontroli, z własnej inicjatywy, przeprowadziła w okresie od 17 września 2003 r. do 31 grudnia 2003 r. kontrolę pt. **„Gospodarowanie mieniem państwowych szkół wyższych”**. Została ona ujęta w planie pracy NIK pod numerem P/03/139. Badaniami kontrolnymi objęto lata 2000 – 2003 I półrocze.

**Cel i zakres kontroli** Celem kontroli była ocena gospodarowania mieniem państwowych szkół wyższych, zwłaszcza legalności, gospodarności, celowości i rzetelności zbywania lub udostępniania mienia innym podmiotom. W szczególności kontrola miała na celu zbadanie w jaki sposób uregulowano i prowadzono sprawy zbywania oraz udostępniania mienia nieruchomego i ruchomego oraz czy przyjęte procedury właściwie regulowały te procesy, tj. czy zapobiegały zbywaniu mienia niezbędnego dla prowadzenia działalności dydaktycznej lub naukowej, powodowały ograniczenie tej działalności oraz czy w wystarczający sposób zabezpieczały interesy szkół wyższych. Celem kontroli było również zbadanie, czy przy zbywaniu i udostępnianiu mienia występowały zagrożenia korupcją.

**Jednostki kontrolowane** W ramach kontroli badaniami objęto Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, 21 państwowych szkół wyższych oraz 16 jednostek niepaństwowych korzystających z mienia uczelni. Wcześniej, w ramach skargowej kontroli doraźnej (S/02/006) przeprowadzonej w II połowie 2002 r. zbadano gospodarowanie mieniem Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach oraz Fundacji Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach.

**Uczestnicy kontroli** Badania kontrolne zostały przeprowadzone przez Departament Nauki Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK oraz Delegatury NIK w: Białymstoku, Kielcach, Lublinie, Łodzi, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Katowicach. Delegatura NIK w Katowicach jednocześnie koordynowała tę kontrolę.

## **2. Podsumowanie wyników kontroli**

### **2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności**

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia gospodarowanie mieniem przez państwowe szkoły wyższe, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, nie mających jednakże zasadniczego wpływu na kontrolowaną działalność. Do nielicznych stwierdzonych nieprawidłowości należy zaliczyć:

- **niepowiadamianie Ministra Skarbu Państwa o zamiarze zbycia nieruchomości, których wartość przekraczała równowartość 50.000 euro,**
- **nabywanie nieruchomości bez rzetelnej analizy możliwości, celowości i opłacalności ich wykorzystania do prowadzonej działalności dydaktycznej lub socjalnej,**
- **brak wewnętrznych uregulowań w zakresie udostępniania składników majątkowych państwowych szkół wyższych osobom trzecim,**
- **ustalanie stawek czynszowych za wynajmowane pomieszczenia i obiekty bez uprzedniego zasięgnięcia informacji o poziomie cen rynkowych oraz bez kalkulowania kosztów utrzymywania udostępnianych pomieszczeń i obiektów,**
- **niepodejmowanie skutecznych działań na rzecz zmniejszenia zaległości należnych z tytułu wynajmowania i wydzierżawiania pomieszczeń uczelni.**

Natomiast gospodarowanie mieniem przez Akademię Wychowania Fizycznego w Katowicach NIK ocenia negatywnie.

### **2.2. Synteza wyników kontroli**

1. Przy zbywaniu prawa użytkowania wieczystego gruntu oraz prawa własności posadowionych na nim budynków, badane państwowe szkoły wyższe (poza pięcioma przypadkami) przestrzegały zasad określonych w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami<sup>1</sup>, dotyczących w szczególności obowiązku:

- **zawierania umów o przeniesienie prawa użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowych oraz zbycia posadowionych na nich budynków w formie aktów notarialnych (art. 27),**

---

<sup>1</sup> (j.t. .Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543, ze zm.)

- określenia przez rzeczoznawcę majątkowego wartości rynkowej mienia przeznaczonego do zbycia (art. 7) /str. 18-19/.

2. Uczelnie w 30 na 41 przypadków zbywania prawa wieczystego użytkowania gruntu oraz prawa własności posadowionych na nim budynków przestrzegały, określonego w art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa<sup>2</sup>, obowiązku powiadamiania Ministra Skarbu Państwa o zamiarze zbycia prawa wieczystego użytkowania gruntów będących własnością Skarbu Państwa oraz prawa własności budynków, gdy ich wartość przekraczała 50.000 euro. Obowiązek ten od dnia 15 stycznia 2003 r. został zmieniony (art. 5a cyt. ustawy) na obowiązek uzyskania zgody Ministra Skarbu Państwa, na dokonanie takiego rozporządzenia mieniem /str. 19-23/.

3. W statutach większości kontrolowanych szkół wyższych (w 20 na 21) została określona wartość składników mienia, których zbycie mogło nastąpić za zgodą senatu. Przy zbywaniu mienia, wymagającej zgody senatu, przestrzegano obowiązku jej uzyskiwania. Oprócz uregulowań statutowych niektóre szkoły wyższe (15 na 21) wprowadziły własne uregulowania wewnętrzne, określające procedury postępowania przy zbywaniu mienia. Wprowadzone uregulowania były (poza 1 przypadkiem) przestrzegane /str. 23-24/.

4. Podstawowym trybem zbywania zbędnego mienia przez kontrolowane szkoły wyższe był przetarg. Tryb ten stosowano w 9 szkołach, spośród 12 zbywających nieruchomości. Pozostałe 3 szkoły zbyły bezprzetargowo takie nieruchomości jak: mieszkania dla pracowników będących ich użytkownikami, nieruchomość dla zakładu energetycznego, na której wybudowana była stacja transformatorowa oraz grunty pod garażami dla użytkowników, którzy wcześniej garaże te wybudowali. Nie ujawniono przypadków aby przyjęte procedury dopuszczały zbywanie mienia niezbędnego dla działalności dydaktycznej i socjalnej, nieprawidłowo zabezpieczały interes szkół wyższych, sprzyjały występowaniu zjawisk korupcyjnych /str. 24-26/.

5. Stwierdzono przypadki nabycia przez 2 państwowe szkoły wyższe (*Akademia Ekonomiczna w Katowicach i Uniwersytet w Białymstoku*) prawa wieczystego użytkowania gruntu oraz prawa własności posadowionych na nim budynków (poprzez zakup lub

---

<sup>2</sup> Dz. U. Nr 106, poz. 493)

przyjęcie darowizny), bez rzetelnej analizy możliwości, celowości i opłacalności ich wykorzystania do prowadzonej działalności dydaktycznej lub socjalnej. Nabyte nieruchomości okazały się zbędne, a koszty ich utrzymywania były wyższe od wpływów uzyskanych z ich wykorzystywania lub zbycia /str. 26-27/.

6. Ponad połowa skontrolowanych państwowych szkół wyższych (13 spośród 21) nie posiadała żadnych wewnętrznych uregulowań określających procedury postępowania przy udostępnianiu swojego mienia innym podmiotom. Pomimo tego, szkoły te w większości zawieranych umów wynajmowania lub wdzierżawiania mienia prawidłowo zabezpieczały swoje interesy /str. 28-31/.

7. Nie stwierdzono aby przy wynajmowaniu oraz wdzierżawianiu majątku państwowych szkół wyższych występowały zagrożenia korupcyjne, za wyjątkiem Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, której przedstawiciele, zawierający umowy o wynajem pomieszczeń (obiektów, powierzchni) dla Fundacji Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, nie wykazali należytej staranności dla ochrony interesów uczelni, wskutek czego utracono możliwość uzyskania przychodów w kwocie 2.450 tys. zł /str. 31-33/.

8. Większość skontrolowanych szkół wyższych (18 na 21) przestrzegała zasad gospodarki finansowej państwowych szkół wyższych, określonych przez Radę Ministrów w rozporządzeniu w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni z dnia 17 sierpnia 1991 r.<sup>3</sup> w zakresie przychodów uzyskanych z udostępniania swego majątku. Zgodnie z tymi zasadami (§ 6 ust. 2 pkt 4) do przychodów działalności dydaktycznej zaliczano należności z tytułu opłat za wynajem pomieszczeń i udostępnianie innych składników majątkowych służących tej działalności, natomiast przychody z opłat za wynajem pomieszczeń w domach i stołówkach studenckich zwiększały (stosownie do § 13 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia) fundusz pomocy materialnej dla studentów.

W 3 szkołach stwierdzono nieodprowadzenie na fundusz pomocy materialnej studentów przychodów uzyskanych z najmu pomieszczeń służących działalności socjalnej, co było działaniem nielegalnym. Łączna kwota uszczuplenia wyniosła 276,6 tys. zł, co stanowiło 1,11 % uzyskanych przez te uczelnie przychodów z tego tytułu /str. 33-34/.

---

<sup>3</sup> (Dz. U. Nr 84, poz. 380, ze zm.).

9. W większości skontrolowanych szkół wyższych (w 18 spośród 21) stwierdzono występowanie zaległości powstałych w wyniku nieterminowego wnoszenia opłat przez najemców/dzierżawców korzystających z mienia tych szkół. Istnienie zaległości potwierdziło skontrolowanie 16 podmiotów korzystających z mienia państwowych wyższych uczelni. Ich poziom w latach 2000 – 2002 wynosił odpowiednio: 13,99 %, 17,77 % oraz 17,82 % należności z czynszów. Na koniec I półrocza 2003 r. poziom zaległości wzrósł do 36,20 %. Nie wszystkie szkoły, w których stwierdzono istnienie zaległości z tytułu najmów/dzierżaw skutecznie egzekwowały swoje należności z tego tytułu. Nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono w 5 spośród 18 szkół /str. 34-36/.

10. Skontrolowane szkoły wyższe w niewielkim zakresie korzystały z innych form gospodarowania, takich jak: użyczenie mienia, wnoszenie mienia w formie aportów do spółek prawa handlowego lub jako wkładu do spółdzielni. Nie stwierdzono aby w latach 2000 – 2003 (I półrocze) szkoły wносиły swoje mienie w formie aportu do spółek prawa handlowego lub jako wkładu do spółdzielni. W tym okresie tylko 2 uczelnie użyczały swoje mienie innym podmiotom. Stwierdzono jednak, że 6 spośród 21 skontrolowanych uczelni posiadało akcje lub udziały w spółkach prawa handlowego o łącznej wartości 393,5 tys. zł. Wartość tych akcji lub udziałów w porównaniu z wartością majątku tych uczelni była niewielka (od 0,005 % w Akademii Rolniczej w Lublinie do 0,15 % w Politechnice Wrocławskiej) i nie miała dla nich większego znaczenia finansowego /str. 36/.

11. Większość państwowych szkół wyższych (19 na 21) w badanym okresie posiadała określone procedury zapewniające kompletność ewidencji środków trwałych i prawidłowo ewidencjonowała posiadane mienie nieruchome oraz ruchome. Przypadki niespełnienia obowiązku dotrzymania terminów przeprowadzenia inwentaryzacji, wynikającego z przepisu określonego art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości<sup>4</sup>, stwierdzono w dwóch szkołach. Zakupione w badanym okresie ruchome środki trwałe były (poza dwoma przypadkami) prawidłowo wykorzystywane /str. 37-39/.

12. W latach 2001 - 2003 Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie podejmował, w trybie określonym w ustawie o szkolnictwie wyższym, działań nadzorczych nad

---

<sup>4</sup> (j.t. Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694, ze zm.)



organami statutowymi państwowych szkół wyższych w zakresie gospodarowania mieniem, z uwagi na niewielkie uprawnienia ustawowe w tym zakresie /str. 39-40/.

### 2.3. Wnioski końcowe

Wyniki kontroli dają podstawę do sformułowania następujących wniosków:

#### 1. *Minister Edukacji Narodowej i Sportu w ramach sprawowanego nadzoru nad działaniami organów statutowych państwowych szkół wyższych powinien:*

- włączyć do planów kontroli, przeprowadzanych w szkołach wyższych, problematykę gospodarowania mieniem przez te szkoły.

#### 2. *Rektorzy państwowych szkół wyższych powinni:*

- zapewnić dokonywanie przez uprawnionych rzeczoznawców majątkowych wycen wszystkich zbywanych nieruchomości przez państwowe szkoły wyższe,
- nie dokonywać zbywania nieruchomości o wartości wyższej niż równowartość 50.000 euro bez zgody Ministra Skarbu Państwa na dokonanie takiej czynności,
- przed nabyciem lub przed przyjęciem mienia w formie darowizny – zapewnić rzetelną analizę celowości i opłacalności wykorzystania nabywanego mienia do działalności dydaktycznej i socjalnej,
- spowodować odprowadzanie na fundusz pomocy materialnej dla studentów wszystkich przychodów uzyskanych z tytułu wynajmowania i wydzierżawiania pomieszczeń i obiektów służących do działalności socjalnej szkół wyższych,
- uregulować sprawy związane z wynajmowaniem i dzierżawieniem mienia w sposób zapewniający właściwą ochronę interesów szkół wyższych, m.in. poprzez określenie sposobów postępowania przy: udostępnianiu mienia, ustalaniu stawek czynszów oraz cenników za udostępniane mienie, rozwiązywaniu umów w tym zakresie, itp.,
- podjąć działania w celu zmniejszenia stanu zaległości z tytułu czynszów oraz naliczenia i wyegzekwowania należnych uczelniom odsetek od nieterminowych wpłat czynszów.

### **3. Ważniejsze wyniki kontroli**

#### **3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych**

##### **3.1.1. Charakterystyka stanu prawnego**

Używane skrócone tytuły aktów prawnych oznaczają:

- „usw” – ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385, ze zm.),
- „ugn” – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543, ze zm.),
- „ustawa o rachunkowości” – ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694, ze zm.),
- „kodeks cywilny” lub „kc” – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, ze zm.),
- „ustawa o uprawnieniach SP” – ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 493, ze zm.),
- „rozporządzenie w sprawie gospodarki finansowej” – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 1991 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni (Dz.U. Nr 84, poz. 380, ze zm.).

Mienie państwowych szkół wyższych, zgodnie z przepisem art. 22 ust. 1 usw, obejmuje własność i inne prawa majątkowe. Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa zostały oddane uczelniom państwowym w użytkowanie wieczyste (art. 22 ust. 2 usw). Budynki i urządzenia związane trwale z gruntami państwowymi, pozostającymi w zarządzie uczelni państwowych, stały się z dniem wejścia w życie usw (27 września 1990 r.) ich własnością (art. 182 usw).

Gospodarowanie nieruchomościami państwowych wyższych uczelni nie podlega regulacjom określonym w dziale II ugn „Zasady gospodarowania nieruchomościami”, które dotyczą nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. W zakresie objętym kontrolą obowiązywały określone w ugn przepisy dotyczące pierwokupu nieruchomości oraz wyceny nieruchomości.

Przez wycenę nieruchomości należy rozumieć postępowanie, w wyniku którego dokonuje się określenia wartości nieruchomości (art. 4 pkt 6). Art. 7 ugn stanowi, że wartość nieruchomości określają rzeczoznawcy majątkowi. Zgodnie z treścią art. 27 ugn, sprzedaż nieruchomości albo oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości gruntowej wymaga zawarcia umowy w formie aktu notarialnego. Oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste i przeniesienie tego prawa w drodze umowy wymaga wpisu w księdze wieczystej.

Przepisy art. 109 ust. 1 ugn, dotyczące prawa pierwokupu nieruchomości, stanowią m.in., że gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nie zabudowanej nieruchomości nabytej uprzednio przez sprzedawcę od Skarbu Państwa albo jednostek samorządu terytorialnego (pkt 1); prawa użytkowania wieczystego nie zabudowanej nieruchomości gruntowej (pkt 2); nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (pkt 4), jeżeli zostało ono ujawnione w księdze wieczystej (art. 109 ust. 3 pkt 4). Prawo pierwokupu wykonuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta (art. 109 ust. 4). Zgodnie z przepisami art. 110 ww. ustawy, sprzedaż nieruchomości, o których mowa w art. 109, oraz prawa użytkowania wieczystego tych nieruchomości może nastąpić jeżeli zarząd gminy nie wykona prawa pierwokupu (ust. 1). Prawo pierwokupu może być wykonane w terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania przez zarząd gminy zawiadomienia o treści umowy sprzedaży (ust. 2). Notariusz sporządzający umowę sprzedaży jest zobowiązany do zawiadomienia zarządu gminy o treści umowy sprzedaży (ust. 3). Od 27 października 2002 r. prawo pierwokupu wykonuje zamiast zarządu gminy wójt, burmistrz lub prezydent miasta na tych samych zasadach. Prawo pierwokupu wykonuje się po cenie ustalonej w umowie sprzedaży zawartej między stronami (art. 111). Przed dokonaniem czynności prawnej związanej z obrotem nieruchomościami (zamiany, zbycia, zbycia prawa wieczystego użytkowania, itp.), państwowe osoby prawne zobowiązane były powiadomić Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania takiej czynności, jeżeli jej wartość przekraczała równowartość 50.000 euro. Minister Skarbu Państwa, w terminie miesiąca od dnia otrzymania powiadomienia, mógł nie wyrazić zgody na dokonanie tej czynności. W przypadku niewyrażenia zgody przez Ministra Skarbu Państwa na dokonanie takiej czynności, państwowej osobie prawnej przysługiwało prawo wniesienia sprzeciwu do tego Ministra (art. 5 ust. 5 ustawy o uprawnieniach SP). Sprzeciw wraz z jego uzasadnieniem należało wnieść w terminie 7 dni od daty doręczenia decyzji o braku zgody na dokonanie czynności. Wniesienie sprzeciwu wstrzymywało wykonanie decyzji (art. 5 ust. 6). W razie

podtrzymania decyzji przez Ministra Skarbu Państwa, państwowej osobie prawnej przysługiwało prawo wniesienia w ciągu 7 dni sprawy do sądu (art. 5 ust. 7). Czynność prawna dokonana przez państwową osobę prawną z naruszeniem powyższych przepisów stosownie do przepisu określonego w art. 5 ust. 8 ustawy o uprawnieniach SP była nieważna.

Powyższy przepis obowiązywał do 14 stycznia 2003 r. Od dnia 15 stycznia 2003 r., w myśl przepisu art. 5a ust. 1 zmienionej ustawy o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, zamiast obowiązku powiadamiania, jest wprowadzony obowiązek uzyskania zgody ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa na dokonanie w/opisanej czynności prawnej. Brak takiej zgody skutkuje nieważnością czynności (art. 5a ust. 2).

Udostępnianie mienia przez państwowe szkoły wyższe w formie najmu, dzierżawy użyczenia, itp. ma swoje oparcie prawne w przepisach Kodeksu cywilnego (kc).

Z uregulowań kc w tym zakresie wynika m.in., że rzecz można obciążyć prawem do jej używania i do pobierania pożytków (art. 252). W stosunkach wzajemnych między użytkownikiem a właścicielem użytkownik ponosi ciężary, które zgodnie z wymaganiami prawidłowej gospodarki powinny być pokrywane z pożytków rzeczy (art. 258). Po wygaśnięciu użytkowania użytkownik obowiązany jest zwrócić rzecz właścicielowi w takim stanie, w jakim powinna się znajdować, stosownie do przepisów o wykonywaniu użytkowania (art. 262).

Stosownie do art. 659 § 1 kc, przez umowę najmu wynajmujący zobowiązuje się oddać najemcy rzecz do używania przez czas oznaczony lub nie oznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu umówiony czynsz.

Umowa najmu nieruchomości lub pomieszczenia na czas dłuższy niż rok, zgodnie z art. 660 kc, powinna być zawarta na piśmie. W razie niezachowania tej formy poczytuje się umowę za zawartą na czas nie oznaczony.

Wynajmujący powinien wydać najemcy rzecz w stanie przydatnym do umówionego użytku i utrzymywać ją w takim stanie przez czas trwania najmu (art. 662 § 1).

Najemca powinien przez czas trwania najmu używać rzeczy najętej w sposób w umowie określony, a gdy umowa nie określa sposobu używania - w sposób odpowiadający właściwościom i przeznaczeniu rzeczy (art. 666 § 1).

W myśl art. 668 § 1, najemca może rzecz najętą oddać w całości lub części osobie trzeciej do bezpłatnego używania albo w podnajem, jeżeli umowa mu tego nie zabrania. Najemca obowiązany jest uiszczać czynsz w terminie umówionym (art. 669 § 1).

Zgodnie z art. 693 § 1, przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nie oznaczony, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydzierżawiającemu umówiony czynsz.

Dzierżawca nie może zmieniać przeznaczenia przedmiotu dzierżawy bez zgody wydzierżawiającego (art. 696). Bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie może oddawać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego używania ani go poddzierżawiać (art. 698 § 1).

Stosownie do art. 703 kc, jeżeli dzierżawca dopuszcza się zwłoki z zapłatą czynszu co najmniej za dwa pełne okresy płatności, a w wypadku gdy czynsz jest płatny rocznie, jeżeli dopuszcza się zwłoki z zapłatą ponad trzy miesiące, wydzierżawiający może dzierżawę wypowiedzieć bez zachowania terminu wypowiedzenia.

W myśl postanowień art. 710 kc, przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu, przez czas oznaczony lub nie oznaczony, na bezpłatne używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Biorący do używania ponosi zwykle koszty utrzymania rzeczy użyczonej. Po zakończeniu użyczenia biorący do używania obowiązany jest zwrócić użyczającemu rzecz w stanie nie pogorszonym; jednakże biorący nie ponosi odpowiedzialności za zużycie rzeczy będące następstwem prawidłowego używania.

W myśl przepisów art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy o rachunkowości, pod pojęciem środków trwałych rozumie się rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. Zalicza się do nich w szczególności:

- nieruchomości - w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego,
- maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy.

Działalnością uczelni kieruje rektor, który reprezentuje ją również na zewnątrz (art. 49 ust. 1 usw). Rektor w szczególności podejmuje decyzje dotyczące mienia i gospodarki

uczelni, przekraczające zakres zwykłego zarządu uczelnią oraz sprawuje nadzór nad administracją i gospodarką uczelni w zakresie zwykłego zarządu (art. 49 ust. 3 pkt 1 i 2 usw). Wyrażanie zgody na: nabycie lub zbycie przez uczelnię składników mienia o wartości określonej w statucie uczelni, jak również zgody na przystąpienie do spółki, spółdzielni lub innej organizacji gospodarczej oraz na utworzenie fundacji – należy do kompetencji senatu uczelni (art. 48 ust. 1 pkt 8 lit. a) i c) usw).

W szkołach wyższych administracją i gospodarką uczelni kieruje dyrektor administracyjny, który podejmuje decyzje dotyczące mienia uczelni, w zakresie zwykłego zarządu, z wyłączeniem spraw zastrzeżonych w ustawie lub statucie dla organów uczelni (art. 70 ust. 1 usw). W ww. sprawach dyrektor administracyjny reprezentuje uczelnię na zewnątrz (art. 70 ust. 2 usw). Funkcję głównego księgowego uczelni pełni kwesor, powoływany i odwoływany przez rektora na wniosek dyrektora administracyjnego. Kwesor jest zastępcą dyrektora administracyjnego (art. 72 ust. 1 i 2 usw).

Zasady gospodarki finansowej państwowych szkół wyższych są – stosownie do przepisu art. 30 usw – określone przez Radę Ministrów w rozporządzeniu w sprawie gospodarki finansowej uczelni z dnia 17 sierpnia 1991 r.

Rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki finansowej stanowi, że uczelnia prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach środków pochodzących z dotacji budżetowych, przychodów uzyskiwanych z tytułu odpłatnie prowadzonej działalności oraz z wpływów z innych źródeł, na podstawie planu rzeczowo – finansowego, uwzględniającego kierunki działalności (§ 2 ust. 1).

Uczelnia pokrywa koszty działalności dydaktycznej z dotacji budżetowej, przyznanej przez właściwego ministra, z przychodów z tytułu odpłatności za tę działalność i z innych przychodów (§ 6 ust. 1).

Do przychodów działalności dydaktycznej zalicza się m.in. należności z tytułu opłat za wynajem pomieszczeń i udostępnianie innych składników majątkowych, służących tej działalności (§ 6 ust. 2 pkt 4).

Całość kosztów związanych z utrzymaniem uczelni, łącznie z remontami budynków i budowli nie będących domami, stołówkami i bufetami studenckimi, zalicza się do kosztów działalności dydaktycznej (§ 6 ust. 4 pkt 4).

Przychody z opłat za wynajem pomieszczeń w domach i stołówkach studenckich stanowią część funduszu pomocy materialnej dla studentów, z którego m.in. finansowane jest utrzymanie domów i stołówek oraz bufetów studenckich (§ 13 ust. 2 pkt 4, § 13 ust. 3 pkt 2).

Zgodnie z art. 31 usw, minister właściwy w sprawach szkolnictwa wyższego sprawuje nadzór nad uczelnią w zakresie zgodności działania jej organów z przepisami ustawowymi i statutem uczelni oraz może żądać od tych organów informacji i wyjaśnień (ust. 1). Uprawnienia te przysługują odpowiednio innym właściwym ministrom w stosunku do nadzorowanych przez nich uczelni (ust. 3).

### **3.1.2. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych**

W roku akademickim 2001/2002, spośród 364 uczelni w Polsce (łącznie z uczelniami resortów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji) 123 było państwowymi szkołami wyższymi, natomiast 241 miało charakter uczelni niepaństwowych.

Liczba studentów na studiach dziennych wynosiła 754 tys. osób, tj. 44,4% wszystkich studiujących. W uczelniach państwowych odsetek studiujących w trybie dziennym wyniósł 53,7%, natomiast w uczelniach niepaństwowych 21,1%.

Szkolnictwo wyższe państwowe finansowane jest w formie dotacji podmiotowych z budżetu państwa na działalność dydaktyczną, utrzymywanie uczelni i na pomoc materialną dla studentów i dotacji celowych na działalność inwestycyjną. Źródłem finansowania państwowych szkół wyższych są też przychody własne, pozyskiwane głównie w ramach działalności dydaktycznej, zwłaszcza z odpłatności za studia i działalności badawczej. Do przychodów własnych należą też przychody ze zbywania prawa użytkowania wieczystego gruntu i prawa własności posadowionych na nich budynków oraz z czynszów. Udział przychodów własnych (pozadotacyjnych) działalności dydaktycznej w dziesięcioleciu poprzedzającym okres kontroli systematycznie wzrastał, adekwatnie do rozwoju odpłatnych form kształcenia. Ich struktura kształtowała się następująco:

**Tabela nr 1. Struktura przychodów uczelni państwowych dotowanych przez MEN w latach 1991-2000.**

| Treść                                              | 1991  | 1995  | 2000  |
|----------------------------------------------------|-------|-------|-------|
| Przychody z działalności dydaktycznej w %, z tego: | 100,0 | 100,0 | 100,0 |
| a) dotacje budżetowe                               | 87,0  | 77,0  | 65,5  |
| b) dochody pozadotacyjne                           | 13,0  | 23,0  | 34,5  |
| - opłaty za zajęcia dydaktyczne                    | 0,7   | 12,7  | 24,4  |
| - pozostałe przychody                              | 12,3  | 10,3  | 10,1  |

Szkolnictwo wyższe niepaństwowe nie było dotychczas dofinansowywane z budżetu państwa, z wyjątkiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, ustawowo dotowanych z budżetu jak uczelnie państwowe (z wyłączeniem inwestycji).

Udział nakładów na szkolnictwo wyższe w budżecie państwa wynosił w ostatnim dziesięcioleciu przykładowo: w roku 1994 - 2,36%, w roku 2002 - 3,75%.

W budżecie państwa na 2002 r., w dziale "Szkolnictwo wyższe", wynoszącym 6.827 mln zł, przeważający udział w wydatkach miały dotacje dla uczelni na działalność dydaktyczną, wynoszące prawie 76%. Udział dotacji na pomoc materialną dla studentów w tych uczelniach stanowi 11,6%, zaś udział dotacji na inwestycje to 4,5%.

## **3.2. Istotne ustalenia kontroli**

### **3.2.1. W zakresie zbywania mienia**

1. W badanym okresie skontrolowane szkoły wyższe dysponowały majątkiem w postaci środków trwałych o wartości wynoszącej na koniec lat 2000 – 2002 odpowiednio: 1.254.674,9 tys. zł, 1.894.619,0 tys. zł oraz 2.185.266,3 tys. zł. Struktura wartościowa środków trwałych przedstawiała się następująco:



**Tabela nr 2. Wartość środków trwałych skontrolowanych uczelni.**

/tys. zł/

| Lp. | Wyszczególnienie                                      | 2000 r.            | 2001 r.            | 2002 r.            |
|-----|-------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| 1   | Grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu)   | <b>139.958,5</b>   | <b>670.504,6</b>   | <b>838.514,6</b>   |
| 2   | Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej | <b>857.953,8</b>   | <b>948.659,5</b>   | <b>1.082.559,0</b> |
| 3   | Urządzenia techniczne i maszyny                       | <b>193.766,9</b>   | <b>203.081,4</b>   | <b>192.721,7</b>   |
| 4   | Środki transportu                                     | <b>26.390,9</b>    | <b>25.133,5</b>    | <b>22.885,9</b>    |
| 5   | Inne środki trwałe                                    | <b>36.604,8</b>    | <b>47.240,0</b>    | <b>48.585,1</b>    |
| 6   | Razem:                                                | <b>1.254.674,9</b> | <b>1.894.619,0</b> | <b>2.185.266,3</b> |

Głównym powodem znaczącego wzrostu wartości środków trwałych, wykazywanej w bilansach na koniec 2002 r., w porównaniu z ich wartością z końca 2000 r., była zmiana sposobu ewidencjonowania przez szkoły wyższe wartości prawa użytkowania wieczystego gruntów. Wartości te, wcześniej wykazywane w ewidencji pozabilansowej, zostały z początkiem 2002 r. włączone do pozycji bilansowej, obejmującej wartość gruntów, w tym prawa wieczystego ich użytkowania<sup>5</sup>. Ponadto wartość budynków, lokali i obiektów inżynierii wzrosła w wyniku przejmowania takich obiektów, ukończenia inwestycji w tym zakresie i przyjęcia nowych budynków i obiektów na stan środków trwałych. Wartość „innych środków trwałych” wzrosła głównie w wyniku zakupów. I tak:

*Wykazana w bilansie 2000 r. wartość gruntów i prawa użytkowania wieczystego w Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie wynosiła 75,8 tys. zł, natomiast wartość gruntów wykazana w bilansie 2001 r., wynikająca z przeniesienia prawa wieczystego użytkowania gruntów z ewidencji pozabilansowej, dokonanego stosownie do art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy o rachunkowości, wyniosła 465.764,5 tys. zł.*

*W tej samej uczelni, wartość „innych środków trwałych” wzrosła w 2001 r. - w porównaniu do 2000 r. - z 674,0 tys. zł do 4.628,6 tys. zł w wyniku zakupów.*

*W Uniwersytecie Łódzkim wartość budynków wzrosła z 76.803,7 tys. zł w 2001 r. do 120.320,6 tys. zł w 2002 r., w wyniku przekazania do użytku obiektów kubaturowych, będących efektem inwestycji wieloletnich.*

*W Akademii Medycznej w Lublinie wartość budynków, wynosząca wg bilansu za 2000 r. 7.445,0 tys. zł, wzrosła w 2001 r. do 63.612,3 tys. zł, w wyniku przejęcia od szpitali*

*klinicznych budynków i obiektów o wartości 59.022,0 tys. zł. W wyniku wprowadzenia do ksiąg rachunkowych posiadanego prawa użytkowania wieczystego gruntów; wcześniej nie figurujących w księgach, wartość bilansowa gruntów uczelni i prawa użytkowania wieczystego wzrosła o 26.345,0 tys. zł.*

Wszystkie skontrolowane państwowe szkoły wyższe, w ramach gospodarowania mieniem, dokonywały zbywania mienia uznanego za zbędne. Wśród zbywanego mienia około 85 % wartości stanowiły nieruchomości, które były przedmiotem obrotu (w 12 spośród 21 skontrolowanych szkół). Zbywanymi nieruchomościami były: budynki i budowle, lokale mieszkalne oraz prawo użytkowania wieczystego gruntów. O zbędności mienia nieruchomego decydowały (poza 1 przypadkiem) senaty uczelni. Zbywane mienie ruchome stanowiły najczęściej zbędne środki transportowe (samochody osobowe, ciężarowe, ciągniki), aparatura badawcza, sprzęt komputerowy, obrabiarki, wyposażenie stołówek studenckich, itp. O zbędności mienia ruchomego dla uczelni, w zależności od przyjętych uregulowań, decydowały na wniosek użytkowników albo powołane przez rektorów komisje, albo dyrektorzy administracyjni.

Wartość zbytego w badanym okresie majątku ruchomego i nieruchomości stanowiła niewielki procent majątku będącego w dyspozycji szkół wyższych. Wyniosła ona łącznie w latach 2000 – 2002 odpowiednio: 18.270,3 tys. zł, 20.233,5 tys. zł oraz 4.112,7 tys. zł, co w porównaniu z łączną wartością tych składników majątkowych wynosiło: 1,46 %, 1,07 % oraz 0,06 %. Największy udział wartościowy w zbywanym majątku stanowiły nieruchomości. Łączna wartość zbytych nieruchomości wyniosła w latach 2000 – 2002 odpowiednio: 15.521,8 tys. zł, 17.218,9 tys. zł oraz 3.548,9 tys. zł, co stanowiło: 84,96 %, 85,10 % oraz 86,29 % wartości zbytego majątku (środków trwałych).

**2.** W latach 2000 – 2003 (I półrocze) kontrolowane szkoły dokonały 166 transakcji zbycia prawa użytkowania wieczystego gruntu wraz z prawem własności posadowionych na nim budynków. Wszystkie transakcje dokonane zostały na podstawie aktów notarialnych, wymaganych przepisem art. 27 ugn.

Nie we wszystkich jednak przypadkach wartość zbywanych nieruchomości była wyceniana przez rzeczoznawcę majątkowego. Na 166 skontrolowanych transakcji, w 23 przypadkach (19,28 %), które miały miejsce w 5 spośród 12 szkół zbywających nieruchomości, nie dopełniono tego obowiązku. Obowiązek wykonania wyceny przez rzeczoznawcę wynikał

---

<sup>5</sup> Podstawa prawna – art. 3, ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

z art. 7 ugn. Nie rzutowało to jednak w zasadniczy sposób na wysokość wpływów ze sprzedaży tych nieruchomości. Na przykład:

*W Akademii Rolniczej we Wrocławiu, na 160 przypadków sprzedaży prawa użytkowania wieczystego gruntu, wycena wartości przedmiotu sprzedaży przez rzeczoznawców majątkowych została wykonana w odniesieniu do 149. Wartość pozostałych 11 (6,9 %) nie była przez rzeczoznawców określona.*

*Brak wycen uczelnia tłumaczyła tym, że zbywane nieruchomości były (poza 1 przypadkiem) działkami budowlanymi i można było ich przybliżoną wartość określić na podstawie notowań rynkowych. Wszystkie te działki przeznaczone były do zbycia w trybie przetargu. Określane wcześniej przez rzeczoznawców wartości podobnych działek były niższe od oczekiwań uczelni. Zatem, ogłaszając przetargi na zbycie działek, w uczelni zakładano wyższe ceny wywoławcze od cen rynkowych, a w przypadku braku nabywców przy takim poziomie ceny wywoławczej, poprzez ogłaszanie kolejnych przetargów i stopniowe obniżanie ceny, dochodzono do realnej ceny rynkowej.*

*Akademia Podlaska w Siedlcach dokonała zbycia prawa użytkowania wieczystego gruntów (7 działek) o pow. 15.020 ha bez dokonania wyceny wartości rynkowej przez rzeczoznawców majątkowych. Brak sporządzenia wymaganych wycen Akademia tłumaczyła względami oszczędnościowymi, uznając za wystarczające dokonanie wyceny tych działek przez powołaną wewnętrzną komisję, w składzie której znajdował się pracownik Akademii posiadający uprawnienia rzeczoznawcy majątkowego.*

3. W okresie objętym kontrolą wystąpiło 41 przypadków zbycia nieruchomości przez 8 państwowych szkół wyższych, których wartość każdorazowo przekraczała 50.000 euro, co wymagało zgłoszenia Ministrowi Skarbu Państwa lub uzyskania jego zgody (po 15 stycznia 2003 r.).

Obowiązek ten dopełniono w 30 przypadkach, natomiast w pozostałych 11 (26,83 %) Minister Skarbu Państwa nie był powiadamiany (przez 5 szkół) o zamiarze dokonania transakcji. Niewypełnienie obowiązku powiadomienia Ministra NIK ocenia krytycznie pod względem legalności. Na przykład:

*Akademia Ekonomiczna w Katowicach w lutym 1995 r. przyjęła w formie darowizny prawo użytkowania wieczystego działki gruntowej o pow. 1.827 m<sup>2</sup>, której właścicielem był Skarb Państwa oraz wybudowany na niej budynek „Dom Metalowca” w Sosnowcu, w celu prowadzenia tam działalności dydaktycznej. Następnie w maju 2001 r., z powodu braku*

*środków finansowych na przystosowanie otrzymanego budynku do działalności dydaktycznej, Akademia, za zgodą Senatu, zbyła prawo użytkowania wieczystego ww. działki gruntowej wraz z prawem własności budynku, za kwotę 360 tys. zł (stanowiącą równowartość 102,2 tys. euro). Przed zbyciem Akademia nie powiadomiła o zamiarze dokonania tej czynności prawnej ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 5 ust. 3 (w brzmieniu obowiązującym w dniu sprzedaży ww. nieruchomości) ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, Akademia jako państwowa osoba prawna była zobowiązana do powiadomienia Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania tej czynności prawnej.*

*Brak wymaganego powiadomienia Rektor uzasadniał w dwojaki sposób. Po pierwsze - wg Rektora - Akademii nie należy traktować jako państwowej osoby prawnej, gdyż pozyskuje ona środki na działalność nie tylko z budżetu państwa, ale również z innych źródeł (darowizn, spadków itp.) i nie korzysta wyłącznie z mienia państwowego, w związku z czym nie odnosi się do Akademii przepis art. 5 ust. 3 cyt. ustawy. Po drugie - Rektor uznał, że kompetencje wyrażania zgody na nabycie lub zbycie składników majątku trwałego, zgodnie z art. 48 ust. 1 pkt 8 lit. a ustawy o szkolnictwie wyższym oraz § 59 Statutu Akademii, zostały przyznane Senatowi uczelni, który wyraził zgodę na zbycie.*

Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym nie podzieliła takiej argumentacji, stojąc na stanowisku, że powiadomienie Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania ww. transakcji było obowiązkiem Akademii, gdyż postanowienia ustawy o szkolnictwie wyższym oraz statutu uczelni nie mogły, w świetle przepisów art. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (w brzmieniu z dnia zbycia nieruchomości), być uznane za odrębne przepisy inaczej regulujące problematykę zbywania nieruchomości. Mając na uwadze, że uzyskiwanie przez Akademię środków na działalność także ze źródeł pozabudżetowych nie pozbawia jej statusu państwowej osoby prawnej, konieczne było zatem zgłoszenie ministrowi właściwemu ds. Skarbu Państwa zamiaru zbycia nieruchomości.

Do powyższej oceny legalności działań Akademii Ekonomicznej, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym do Rektora, nie wniesiono zastrzeżeń.

*Akademia Ekonomiczna w Katowicach w grudniu 1997 r. otrzymała od Miasta Ruda Śląska nieodpłatnie prawo użytkowania wieczystego działek gruntowych o łącznej powierzchni 3.42 ha oraz prawo własności budynków znajdujących się na tych działkach o łącznej powierzchni użytkowej 3.817,5 m<sup>2</sup>, zlokalizowane w Rudzie Śląskiej,*

*z przeznaczeniem na prowadzenie działalności oświatowej, wychowawczej i naukowej, którą Akademia zobowiązała się uruchomić do dnia 1 października 2000 r. Działalności takiej Akademia nie uruchomiła, w związku z czym, w sierpniu 2003 r. Akademia wyraziła zgodę na rozwiązanie ww. umowy, w wyniku tego utraciła prawo użytkowania wieczystego gruntu i przeniosła własność budynków na rzecz Gminy Miasta Ruda Śląska. Wartość rynkowa przedmiotu tej umowy wyniosła 2.674,9 tys. zł, co stanowiło równowartość 612,4 tys. euro. Na powyższe rozporządzenie majątkiem trwałym Akademia nie posiadała zgody ministra właściwego ds. Skarbu Państwa, wymaganej przepisem art. 5a ust. 1 (w brzmieniu obowiązującym od dnia 15 stycznia 2003 r.) ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa. Akademia o uzyskanie takiej zgody nie występowała ponieważ, jak wyjaśnił Rektor, Akademia nie wykonując polecenia darczyńcy (tj. nie uruchamiając działalności dydaktycznej) była zobowiązana, na mocy art. 895 § 2 kodeksu cywilnego, zwrócić Miastu Ruda Śląska otrzymaną darowiznę, w związku z czym - wg Rektora - do powyższej czynności prawnej nie miał zastosowania art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa.*

Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym nie podzieliła takiej argumentacji, stojąc na stanowisku, że w opisanej sytuacji była wymagana zgoda ministra właściwego ds. Skarbu Państwa, o której mowa w art. 5a ust. 1 ustawy o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, na zwrot darczyńcy nieruchomości otrzymanych od Miasta Ruda Śląska. Okoliczności przedstawione w wyjaśnieniach Akademii nie zostały wymienione w art. 5a ust. 3 ww. ustawy, a zatem nie mogły uzasadniać zwolnienia z obowiązku uzyskania zgody właściwego ministra na rozporządzenie mieniem Akademii w tym zakresie.

Do powyższej oceny legalności działań Akademii Ekonomicznej, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym do Rektora, nie wniesiono zastrzeżeń.

*Akademia Podlaska w Siedlcach w grudniu 2002 r., bez powiadamiania Ministra Skarbu Państwa, wymaganego przepisem art. 5 ust. 3 (w brzmieniu obowiązującym w dniu sprzedaży) ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, zbyła prawo użytkowania wieczystego gruntów i pałac w Mordach za kwotę 450 tys. zł, stanowiącą równowartość 106, 2 tys. euro.*

*Dyrektor administracyjny Akademii wyjaśnił, że nie powiadomiono Ministra Skarbu Państwa, ponieważ Akademia, przed podjęciem decyzji o sprzedaży powiadomiła MENiS i Wojewodę Mazowieckiego o braku środków finansowych na remont pałacu. Otrzymałą w odpowiedzi od Wojewody odmowę przekazania środków na remont uznała za zgodę na sprzedaż nieruchomości.*

Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym nie podzieliła takiej argumentacji, stojąc na stanowisku, że należało powiadomić Ministra Skarbu Państwa o zamiarze zbycia, ponieważ - w myśl art. 5 ust. 3 (w brzmieniu obowiązującym do dnia 14 stycznia 2003 r.) ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa - państwowe osoby prawne, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, powiadamiają Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania czynności prawnej w zakresie rozporządzania składnikami majątku trwałego, w rozumieniu przepisów o rachunkowości oraz nieodpłatnego oddania tych składników do korzystania innym podmiotom, na podstawie umów prawa cywilnego, jeżeli jej przedmiot przekracza równowartość kwoty 50.000 euro.

Do powyższej oceny legalności działań Akademii Podlaskiej, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym do Rektora, nie wniesiono zastrzeżeń.

*W Akademii Rolniczej we Wrocławiu stwierdzono, 9 przypadków zbycia nieruchomości o wartości - wg wycen - wycen przekraczających 50 tys. euro. W 2 przypadkach dot. zbycia, za zgodą Senatu, nieruchomości w Szczodrem, wycenionej na 329,7 tys. zł i zbytej za 133 tys. zł, oraz nieruchomości w Śliwicach, wycenionej na 188,3 tys. zł i zbytej za 60 tys. zł, Uczelnia nie powiadomiła Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania czynności prawnej w zakresie rozporządzania tymi nieruchomościami, pomimo iż wartość rynkowa tych nieruchomości, według opinii rzeczoznawcy, przekraczała w obu przypadkach 50 tys. euro.*

Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym nie podzieliła stanowiska Dyrektora Administracyjnego Akademii, wg którego nie zachodziła konieczność dokonania powiadomienia, bowiem wartość zbywanych nieruchomości, w dacie dokonywania czynności prawnej, nie przekraczała 50 tys. euro. Z powołanego przepisu art. 5 ust. 3, w brzmieniu obowiązującym w czasie, gdy zawierano akty notarialne, wynikało bowiem, iż obowiązek powiadomienia Ministra Skarbu Państwa dotyczy powzięcia zamiaru dokonania czynności prawnej, a nie powiadomienia o dokonanej już czynności. Przejawem powzięcia zamiaru

sprzedaży było w niniejszym przypadku ogłoszenie o przetargu na zbycie nieruchomości oraz kolejne ogłoszenia dotyczące oferty zbycia.

Do powyższej oceny legalności działań Akademii Rolniczej, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym do Rektora, nie wniesiono zastrzeżeń.

4. W 20 (spośród 21 skontrolowanych) państwowych szkołach wyższych statuty uczelni, stosownie do przepisu art. 48 ust. 1 pkt 8 usw, określały wartości składników mienia, których zbycie wymagało zgody senatu. Oprócz ww. uregulowań statutowych, dotyczących zbywania mienia, 15 spośród 21 skontrolowanych szkół posiadało własne wewnętrzne przepisy dotyczące sposobu postępowania przy zbywaniu mienia. Pozostałe 6 szkół takich uregulowań nie posiadało, ale szkoły te dokonywały w badanym okresie pojedynczych transakcji, dotyczących zbywania mienia. Postanowienia zawarte w statutach uczelni oraz uregulowania wewnętrzne były na ogół przestrzegane. Kontrola ujawniła tylko w jednej uczelni przypadek zbycia mienia bez wymaganej zgody senatu i w jednej uczelni nieprzestrzeganie wewnętrznych uregulowań w zakresie zbywania mienia. Oba przypadki NIK ocenia jako działania nielegalne. I tak:

*W Akademii Rolniczej we Wrocławiu dokonano zbycia nieruchomości przy ul. Swojczyckiej bez wymaganej – przepisem § 22 Statutu Akademii – zgody Senatu. Wartość wyceny tej nieruchomości wyniosła 400 tys. zł, a zbycie nastąpiło za cenę 566,5 tys. zł. Wynikająca ze Statutu wartość zbywanego mienia, powyżej której wymagana była zgoda Senatu, wynosiła w tym czasie 323,9 tys. zł. Brak wymaganej zgody był - wg wyjaśnień dyrektora administracyjnego Akademii - skutkiem niedopełnienia tego obowiązku przez Dział Gospodarczy Uczelni, prowadzący sprzedaż.*

*W Politechnice Częstochowskiej kontrola 20 transakcji o łącznej wartości 249,4 tys. zł (94,6 % wartości zbytego w kontrolowanym okresie mienia) wykazała, że pomimo obowiązujących uregulowań, w 2 transakcjach, obejmujących wartościowo 26,4 % zbytego mienia, nie zostały spełnione kryteria gospodarności lub rzetelności. I tak:*

- przy zbywaniu 2 samochodów peugeot 406, dla firmy „Snooker” S.C., w drodze wymiany na nowe, z dopłatą w roku 2000, zapłacono kontrahentowi pełną wartość nowych samochodów, tj. 148,2 tys. zł, zamiast różnicy pomiędzy wartością starych i nowych (78,2 tys. zł). Uczelnia nie domagała się natychmiastowego zwrotu należności za przekazane w rozliczeniu samochody. Zwrot nastąpił dopiero po 145 dniach, bez odsetek z tytułu opóźnienia. Nie domagano się też odsetek z tytułu nieterminowego dostarczenia*

*przedmiotu umowy. Jeden z zakupionych samochodów dostarczono z opóźnieniem 67 dni. Zbywane samochody nie zostały wycenione przez uprawnionego rzeczoznawcę, co należało dokonać w myśl wewnętrznych uregulowań, ale przyjęto ich wartość tak jak zaproponował nabywca. Jak wykazały ustalenia kontroli osobami odpowiedzialnymi za powyższe nieprawidłowości byli: dyrektor administracyjny i kwestor Politechniki.*

- *Przy sprzedaży samochodu żuk nieprawidłowość polegała na tym, że samochód ten został sprzedany bez wymaganej, zarządzeniem Rektora Politechniki, decyzji komisji kwalifikacyjnej o zasadności zbycia. Sprzedano go po dwóch nierozstrzygniętych przetargach z powodu braku nabywców, za cenę 1,2 tys. zł (odpowiadającą 60 % wartości ustalonej przez rzeczoznawcę).*

*Odpowiedzialność za ww. nieprawidłowości ponoszą: dyrektor administracyjny i kwestor Politechniki.*

5. Przy zbywaniu nieruchomości w latach 2000 – 2002, których wartość wyniosła 36.289,6 tys. zł i stanowiła ponad 85 % wartości zbytego mienia, w trybie przetargowym zbyto 51 % nieruchomości o wartości 18.477,0 tys. zł, dalsze 41 % stanowiły nieruchomości będące przedmiotem zamiany z jednostkami samorządu terytorialnego, a ich wartość wyniosła 14.894,0 tys. zł. Wartość zbytych bez przetargów: mieszkań dla pracowników naukowych - będących ich użytkownikami, prawa użytkowania wieczystego gruntów pod garażami wybudowanymi przez użytkowników stanowiła 5,4 % wartości zbytych nieruchomości (1.995,0 tys. zł).

W I połowie 2003 r. wartość zbytych nieruchomości wyniosła 3.583,7 tys. zł, z czego 2.674,9 tys. zł (74,64 %) stanowiły nieruchomości zwrócone jednostce samorządowej, kolejne 25,16 % stanowiły sprzedane mieszkania pracownikom naukowym - będących ich użytkownikami, a także sprzedany zakładowi energetycznemu budynek stacji transformatorowej oraz prawo użytkowania wieczystego gruntu, na którym był on wybudowany. Bezprzetargowo zbyto nieruchomości o wartości 7,2 tys. zł (0,20 %).

Tryb przetargowy był również podstawowym trybem przy sprzedaży ruchomych składników mienia szkół wyższych, takich jak zbędne środki transportu i inny sprzęt techniczny.

Przy zbywaniu nieruchomości nie stwierdzono przypadków niewłaściwego dokumentowania przebiegu postępowania przetargowego, niewłaściwego ogłoszenia przetargu lub zbycia nieruchomości bez dokonania oceny jej przydatności dla działalności uczelni. W żadnej szczegółowo zbadanej transakcji nie ujawniono przypadków



nieprawidłowego zabezpieczenia interesu szkół wyższych. Nie stwierdzono też aby przyjęte w tym zakresie procedury oraz sposób postępowania sprzyjały zagrożeniu korupcyjnemu. Na przykład:

*W latach 2000 – 2003 (I półrocze) Akademia Świętokrzyska w Kielcach zbyła 13 składników majątku trwałego, osiągając przychody w kwocie 9.088,9 tys. zł. Przed zbywaniem mienia Akademia oceniała jego przydatność i zasadność zbycia oraz określała cel przeznaczenia uzyskanych środków finansowych. W przypadku zbycia nieruchomości zabudowanej przy ul. Manifestu Lipcowego w Kielcach oraz dwóch samochodów Akademia zleciła uprawnionym rzeczoznawcom dokonanie wyceny. W przypadku pozostałego mienia (komputery, szafy pancerne, betoniarka) cenę sprzedaży ustalano komisyjnie. Zbywając nieruchomości przy ul. Manifestu Lipcowego, Rektor posiadał zgodę Senatu na zbycie prawa użytkowania wieczystego gruntów i prawa własności usytuowanego na tym gruncie budynku. Procedury dotyczące zasad organizowania przetargów na sprzedaż środków trwałych, warunków odstąpienia od przetargu oraz likwidacji środków trwałych uregulowane zostały zarządzeniem Rektora.*

*W latach 2000 - 2003 (I półrocze) Akademia Rolnicza w Lublinie dokonała sprzedaży 11 składników ruchomego majątku trwałego oraz zawarła 30 umów dotyczących zbycia mienia nieruchomego. W wyniku zbycia uzyskano wpływy w wysokości 1.654,9 tys. zł. Sprzedaż ruchomych składników majątku trwałego (samochodów, ciągników, przyczep, opryskiwacza, kserokopiarki, itp.) przeprowadzona została w trybie przetargowym, a w przypadku braku nabywców - w trybie bezprzetargowym. Uzasadnieniem do likwidacji wymienionych środków trwałych było ich znaczne zużycie, nieprzydatność bądź też niespełnianie warunków bhp. Decyzje o przydatności tego mienia były zatwierdzane przez Dyrektora Administracyjnego, po uprzednim złożeniu stosownego wniosku przez Komisję Likwidacyjną (sprzedaż lub złomowanie) i dokonaniu takiej oceny przez jego użytkowników. Przed sprzedażą samochodów oraz ciągników zlecano wycenę ich wartości rynkowej, która dokonywana była przez rzeczoznawców z branży motoryzacyjnej. Odstępowano od dokonania wyceny wartości tylko w przypadkach znacznego zużycia zbywanych środków trwałych, stosownie do obowiązujących w tym zakresie przepisów. Zrealizowane w latach 2000 - 2003 (I półrocze) przez Akademię transakcje zbywania majątku nieruchomego dotyczyły 17 lokali mieszkalnych na łączną kwotę 83.131 zł oraz 13 nieruchomości gruntowych o wartości 1.571.741 zł. Zgodę na dokonanie zbycia tych składników mienia wyraził Senat. Uczelnia nie miała wewnętrznych uregulowań określających procedury zbywania mienia ruchomego i nieruchomego. Pomimo*

braku wewnętrznych uregulowań, zbycie przez Akademię ww. 17 mieszkań w Gospodarstwie Doświadczalnym w Bezku nie budziło zastrzeżeń pod względem legalności. Wartość tych mieszkań została bowiem ustalona przez rzeczoznawcę majątkowego, przy zbywaniu zastosowano tryb ustnego przetargu nieograniczonego, a ostateczna cena mieszkań została ustalona w trzecim przetargu, po dwóch nieudanych z powodu braku chętnych na ich nabycie.

Z porównania stosowanych przez Akademię Rolniczą we Wrocławiu oraz Agencję Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa cen za 1 ha zbytego gruntu w latach 2000 - 2003 (I półrocze) wynika, że średnia cena za 1 ha osiągnięta przez Akademię (192,2 tys. zł) przewyższała średnią cenę zbycia 1 ha przez Agencję w powiecie wrocławskim (79,2 tys. zł) o 113,0 tys. zł (o 142 %).

6. W okresie objętym kontrolą 2 szkoły wyższe (spośród 21 kontrolowanych), w wyniku zakupu, darowizny lub nieodpłatnego przekazania uzyskały prawa użytkowania wieczystego gruntów i prawa własności posadowionych na nich budynków. Od momentu przejęcia Uczelnie ponosiły koszty utrzymania ww. nieruchomości. Następnie, nie mogąc zagospodarować pozyskanych budynków, m.in. z powodu braku środków, postanowiły je zbyć. W ocenie NIK, przejmowanie nieruchomości, skutkujące wyłącznie ponoszeniem kosztów ich utrzymania, było działaniem niegospodarnym i niecelowym. I tak:

*Akademia Ekonomiczna w Katowicach od lutego 1995 r. do maja 2001 r. była właścicielem budynku „Dom Metalowca” w Sosnowcu oraz posiadała prawo użytkowania wieczystego działki (otrzymane w formie darowizny od spółki z o.o. ALSTROM-FAKOP) w Sosnowcu. Poniesione w tym okresie koszty utrzymania budynku wyniosły 1.253,3 tys. zł. Akademia, po pierwszym nieudanym przetargu z powodu braku nabywców, zbyła w drugim przetargu ww. działkę oraz budynek za cenę 360 tys. zł (tj. 70 tys. zł mniej od ceny określonej w operacie szacunkowym wartości rynkowej), co stanowiło jedynie 21,4 % poniesionych przez Akademię kosztów utrzymania.*

*W grudniu 1997r. Akademia Ekonomiczna w Katowicach, w wyniku darowizny przekazanej przez Miasto Ruda Śląska, przejęła na własność budynki szkolne i salę gimnastyczną o łącznej powierzchni ponad 3.800 m<sup>2</sup> oraz uzyskała prawo wieczystego użytkowania gruntu o powierzchni ponad 3 ha w Rudzie Śląskiej. Darowizna została przyjęta w celu utworzenia ośrodka naukowo-dydaktycznego. Do 19 sierpnia 2003 r. (tj. do zrzeczenia się na rzecz Miasta Ruda Śląska prawa użytkowania wieczystego gruntu oraz własności ww. budynków)*

*Akademia nie prowadziła działalności dydaktycznej. Łączne koszty utrzymania nieruchomości w okresie od 22 stycznia 1998 r. do 30 września 2003 r. wyniosły ponad 1.000,0 tys. zł.*

*Uniwersytet w Białymstoku w 1997 r. nabył za łączną kwotę 174.1 tys. zł zabudowaną nieruchomość w Szczecinowie, z przeznaczeniem na utworzenie „Domu Pracy Twórczej”, oraz Ośrodek Wczasowo-Wypoczynkowy „Narew” w Płoskach (gm. Bielsk Podlaski). Inwestycje te okazały się niecelowe i przysporzyły Uczelni nieuzasadnionych kosztów. W latach 1998-1999 na prace adaptacyjne związane z utworzeniem „Domu Pracy Twórczej” Uczelnia wydatkowała 1.685,3 tys. zł. Do czasu kontroli obiekt był wykorzystywany tylko raz (we wrześniu 2000 roku zorganizowano w nim 2-dniowe seminarium naukowe), zaś koszty jego utrzymania w okresie od stycznia 2000 r. do końca czerwca 2003 r. wyniosły 257,1 tys. zł. Próby sprzedaży nieruchomości w Szczecinowie, podejmowane przez Uczelnię od 2002 r., były jak dotąd nieskuteczne.*

*Przychody z udostępniania pracownikom Uczelni Ośrodka „Narew” w Płoskach wyniosły: 7,3 tys. zł w 2000 r., 9,5 tys. zł w 2001 r. i 12,7 tys. zł w 2002 r., podczas gdy koszty jego utrzymania w analogicznym okresie (obejmujące wynagrodzenia pracowników, usługi remontowe i pozostałe wydatki bieżące) wyniosły 431,1 tys. zł, w tym: 123,5 tys. zł w 2000 r., 133,8 tys. zł w 2001 r. i 173,8 tys. zł w 2002 r. Uniwersytet nie podejmował dotychczas działań zmierzających do zbycia Ośrodka, a czynione w sezonie wakacyjnym 2003 roku próby jego udostępnienia osobom spoza Uczelni nie spotkały się z szerszym zainteresowaniem.*

### **3.2.2. W zakresie wynajmowania i wdzierżawiania**

1. W latach 2000 – 2003 (I półrocze) wszystkie skontrolowane państwowe szkoły wyższe udostępniały swoje tereny, obiekty oraz pomieszczenia innym podmiotom. Poza nielicznymi przypadkami nieodpłatnego udostępniania (organizacjom studenckim, instytucjom „non profit”, itp.), było to udostępnianie odpłatne (wynajmowanie, wdzierżawianie). Przedmiotem odpłatnego udostępniania były tereny, obiekty i pomieszczenia służące działalności dydaktycznej, a także obiekty i pomieszczenia socjalne.

Uzyskane przychody z udostępniania obiektów i pomieszczeń służących działalności dydaktycznej wyniosły w badanym okresie łącznie 85.094,8 tys. zł, co w porównaniu z łącznymi przychodami działalności dydaktycznej, wynoszącymi 6.746.361,8 tys. zł, stanowiło 1,26 %. W poszczególnych latach kontrolowanego okresu przychody

z udostępnienia obiektów i pomieszczeń służących działalności dydaktycznej wyniosły odpowiednio: 23.637,4 tys. zł, 25.092,0 tys. zł, 23.504,0 tys. zł oraz 12.861,4 tys. zł, co stanowiło: 1,62 %, 1,53 %, 1,33% oraz 0,69 %.

W tym samym okresie uzyskane przychody z udostępniania obiektów i pomieszczeń służących działalności socjalnej wyniosły łącznie 24.865,6 tys. zł, co w porównaniu z łącznymi przychodami funduszu pomocy socjalnej studentów, wynoszącymi 750.046,3 tys. zł, stanowiło 3,32 %. W latach 2000 – 2003 (I półrocze) przychody z udostępnienia obiektów i pomieszczeń socjalnych wyniosły: 6.485,0 tys. zł, 6.951,0 tys. zł, 7.414,6 tys. zł oraz 4.015,0 tys. zł, co stanowiło: 3,24 %, 3,25 %, 3,53 % oraz 3,20 % przychodów funduszu pomocy materialnej studentów.

Wpływy uzyskiwane z wynajmowania/wydzierżawiania pomieszczeń służących działalności dydaktycznej lub socjalnej były zróżnicowane. I tak:

- uzyskiwane przychody z udostępniania obiektów i pomieszczeń służących działalności dydaktycznej stanowiły w 2000 r. od 0,33 % (w Akademii Medycznej w Lublinie) do 6,23 % (w Wyższej Szkole Morskiej w Szczecinie),
- najniższy udział przychodów z udostępnienia obiektów i pomieszczeń służących działalności socjalnej - wynoszący w I połowie 2003 r. 0,07 % - stwierdzono w Akademii Podlaskiej w Siedlcach, a najwyższy - wynoszący 25,44 % - stwierdzono w 2002 r. w Akademii Rolniczej w Lublinie.

2. Spośród skontrolowanych 21 państwowych szkół wyższych, w 13 szkołach wynajmowanie i wydzierżawianie składników majątkowych prowadzono bez wewnętrznych uregulowań w tym zakresie. W szkołach tych zawarto łącznie 1.302 umowy wynajmowania/wydzierżawiania, co stanowiło 48,3 % ogółu umów.

W 7 szkołach uregulowano przepisami wewnętrznymi sposób postępowania związany z wynajmowaniem lub wydzierżawianiem mienia, określając: kiedy i jakie pomieszczenia mogą być wynajmowane lub wydzierżawiane, w jakim trybie należy dokonać wyboru najemców/dzierżawców (przetargowym, bezprzetargowym), wysokość czynszów lub sposoby ich ustalania, osoby uprawnione do podejmowania decyzji i reprezentowania szkoły przy zawieraniu umów. Na przykład:

*Zagadnienie wynajmowania i wydzierżawiania mienia w Uniwersytecie Łódzkim zostało uregulowane zarządzeniem wewnętrznym dyrektora administracyjnego w sprawie udostępniania pomieszczeń użytkowych i terenów uczelni osobom i instytucjom zewnętrznym.*

W jednej uczelni wynajmowanie/wydzierżawianie uregulowano częściowo, poprzez określenie wysokości opłat za wynajmowanie lub wydzierżawianie pomieszczeń, nie określając pozostałych spraw związanych z tymi czynnościami.

*W Politechnice Świętokrzyskiej dyrektor administracyjny określał, w wydawanych zarządzeniach w latach 2000 – 2003 (I półrocze), godzinową odpłatność za korzystanie z takich pomieszczeń jak: mała sala wykładowa, sala dydaktyczna (aula), sala gimnastyczna, siłownia, sala konferencyjna, korty tenisowe oraz odpłatność za parkingi.*

Skontrolowane szkoły w badanym okresie zawarły łącznie 2.694 umów wynajmowania lub wydzierżawiania, z czego 2.124 dotyczyło terenów, obiektów i pomieszczeń związanych z działalnością dydaktyczną, a 570 obiektów i pomieszczeń związanych z działalnością socjalną.

W zawartych umowach, w przeważającej większości przypadków, interesy szkół wyższych były prawidłowo zabezpieczone. I tak:

- a. Wszystkie uczelnie w zawartych umowach określiły ich rodzaj (wynajem, dzierżawa), przedmiot wynajmu lub dzierżawy, czas trwania, wysokość czynszu, termin i sposób jego zapłaty.
- b. W przypadkach zawierania umów na czas nieokreślony lub na kilka lat uczelnie, w większości przypadków, prawidłowo określały sposób waloryzacji wysokości czynszów. Spośród 21 szkół, 14 zapewniło sobie możliwość aktualizacji wysokości czynszów we wszystkich zawartych umowach, a pozostałe 7 nie we wszystkich, tzn. 4 szkoły nie zagwarantowały takiej możliwości w pojedynczych przypadkach, a 3 szkoły nie zagwarantowały rewaloryzacji czynszów w: 14,7 %, 33,3 % oraz 51,8 % umów poddanych szczegółowemu badaniu. I tak:

*Wyższa Szkoła Morska w Szczecinie, która w kontrolowanym okresie zawarła 95 umów wynajmowania/wydzierżawiania na okres dłuższy niż 6 miesięcy, w 14 umowach (14,7 %) nie zagwarantowała sobie możliwości waloryzacji stawek czynszów.*

*Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie w 10 spośród 30 zbadanych umów długoterminowych (33,3 %) nie zawarła zapisu o waloryzacji stawek czynszu.*

*Akademia Rolnicza we Wrocławiu na 137 umów wynajmowania/wydzierżawiania, obowiązujących w okresie od stycznia 2000 r. do końca czerwca 2003 r., nie przewidziała waloryzacji czynszów w przypadku 71 umów (51,8 %).*

- c. Przy ustalaniu wysokości czynszów za wynajmowania lub wydzierżawiania w większości przypadków sporządzane były kalkulacje kosztów utrzymania przedmiotów wynajmu/dzierżawy, a ustalone wysokości czynszów zapewniały pokrycie kosztów utrzymania wynajmowanych obiektów, lokali lub powierzchni. Spośród 21 szkół wyższych, 10 sporządzało kalkulacje w każdym przypadku udostępniania majątku, 3 nie sporządzały kalkulacji, a pozostałe szkoły wyższe (8) sporządzały kalkulacje przy wynajmowaniu/dzierżawach większych obiektów lub powierzchni, natomiast nie sporządzały kalkulacji przy udostępnianiu niewielkich powierzchni. Ilość zawartych umów, gdzie przed ich zawarciem nie zostały sporządzone kalkulacje kosztów utrzymania przedmiotów wynajmowania/wydzierżawiania, wyniosła 671, co stanowiło 23,9 %.

*W Politechnice Świętokrzyskiej w Kielcach, przy odpłatnym udostępnianiu mienia, wysokość opłat regulowały zarządzenia dyrektora administracyjnego. Ustalenie wysokości czynszów za wynajmowanie lub wydzierżawianie nie było jednak poprzedzone sporządzeniem kalkulacji jednostkowych kosztów utrzymania 1 m<sup>2</sup> wynajmowanych powierzchni.*

*W Uniwersytecie w Białymstoku kontrola 33 umów (spośród 63 realizowanych w badanym okresie) wykazała, że tylko w 5 przypadkach przed zawarciem umów sporządzano udokumentowane analizy kosztów udostępnianych obiektów. W pozostałych przypadkach stawki czynszów ustalano na podstawie propozycji przyszłych użytkowników lub dziekanów poszczególnych wydziałów.*

- d. Przed zawarciem umów wynajmu/wydzierżawiania większość skontrolowanych szkół podejmowała działania w celu uzyskania informacji o poziomie rynkowych cen wynajmu/wydzierżawiania podobnych obiektów. Działanie takie przed zawarciem umowy zawsze podejmowane były w 14 szkołach, w 3 nie były podejmowane, a w pozostałych były podejmowane przy udostępnianiu większych obiektów lub pomieszczeń. Ilość umów wynajmowania/wydzierżawiania, przed zawarciem których nie zasięgnięto informacji o poziomie rynkowych cen wynajmowania/wydzierżawiania podobnych obiektów wyniosła 475, co stanowiło 17,6 %.

*W Uniwersytecie Łódzkim przy określaniu stawek czynszów sporządzano jednostkowe kalkulacje kosztów oraz posiłkowano się tabelą stawek za lokale użytkowe, sporządzaną corocznie przez Urząd Miasta Łodzi.*

*Szczegółowa kontrola 71 umów wynajmowania/wydzierżawiania zawartych przez Uniwersytet Wrocławski (30 %) wykazała, iż ustalanie stawek odbywało się bez zasięgnięcia informacji o poziomie cen rynkowych przy udostępnianiu podobnych obiektów oraz (poza 1 przypadkiem) odbywało się bez skalkulowania ponoszonych kosztów ich utrzymania. Ponadto umowy były zawierane na podstawie indywidualnych zgłoszeń osób zainteresowanych. Taki sposób postępowania ograniczał możliwość uzyskania najkorzystniejszych cen za udostępniane obiekty.*

*W Politechnice Świętokrzyskiej w Kielcach przed wynajęciem lub wydzierżawieniem powierzchni lokalów nie zasięgnięto informacji o poziomie cen rynkowych stosowanych przy tego typu transakcjach.*

- e. Spośród 21 skontrolowanych państwowych szkół wyższych, 12 szkół udostępniało swoje pomieszczenia bez zawierania umów, ale odpłatnie. Dotyczyło to jednorazowych udostępnień obiektów, takich jak: sale wykładowe, sale widowiskowe, sale gimnastyczne, siłownie, baseny. Za udostępnienie tych obiektów i pomieszczeń pobierano opłaty wg ustalonych cenników.

W pozostałych szkołach takich wynajmów nie stwierdzono.

Stwierdzono również, że 11 skontrolowanych szkół udostępniało swoje pomieszczenia nieodpłatnie dla organizacji studenckich i innych instytucji nie prowadzących działalności gospodarczej. Były to pojedyncze przypadki. Wyjątek stanowi Akademia Medyczna w Lublinie, która na mocy odrębnych umów przekazała zwykły zarząd nad swoimi obiektami szpitalnymi dla 3 publicznych szpitali klinicznych oraz szpitala wojewódzkiego, zapewniając sobie ich udostępnienie dla działalności dydaktycznej i badawczej, a także pomieszczenia w domu studenckim dla żłobka przyzakładowego, zorganizowanego i prowadzonego przez samorząd lokalny.

- f. Przeprowadzona w 2002 r. kontrola skargowa w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach wykazała szereg przypadków rozporządzenia mieniem Akademii w sposób niegospodarny. Np.:

- Przedstawiciele AWF (rektorzy dwóch kolejnych kadencji i dyrektor administracyjny), zawierający umowy o wynajem pomieszczeń (obiektów, powierzchni), nie wykazali należytej staranności dla ochrony interesów uczelni, wskutek tego AWF utraciła możliwość uzyskania przychodów z tytułu udostępniania mienia.

- Uczelnia bez uzasadnienia rezygnowała z pobierania opłat za wynajmowanie Fundacji pomieszczeń, parkingów oraz powierzchni pod automaty z napojami, które następnie Fundacja podnajmowała odpłatnie innym podmiotom.
- AWF – wynajmując odpłatnie Fundacji pomieszczenia i obiekty – pobierała znacznie niższe opłaty w porównaniu z opłatami pobieranymi za wynajmowanie tych samych obiektów innym podmiotom. I tak:
  - za wynajem hali sportowej dla Wyższej Szkoły Bankowości i Finansów AWF pobierała za 1 godzinę 110,00 zł, a za wynajem pływalni 125,00 zł za 1 godzinę. Fundacja za wynajmowanie tych samych obiektów płaciła odpowiednio: 40,71 zł i 44,22 zł,
  - sale wykładowe wynajmowano dla V&P Agencji Reklamowej za 270,49 zł/godz., zaś dla Fundacji za 25 zł/godz.
- Fundacja osiągała korzyści z mienia AWF (np. hal sportowych, ściany wspinaczkowej) również i w ten sposób, że w tzw. „oknach”, tj. w przerwach w korzystaniu z nich przez AWF, Fundacja – a nie Akademia – wynajmowała te obiekty – na podstawie zawartych przez siebie umów – osobom fizycznym lub grupom osób za odpłatnością (od 5 zł do 8 zł za godzinę).
- AWF rezygnowała z należnych jej dochodów na rzecz Fundacji nawet w przypadkach posiadania zawartych umów o wynajmowanie pomieszczeń, terenów i obiektów z innymi podmiotami. Tylko w okresie od 1.01.1998 r. do 31.08.1998 r. AWF zrezygnowała z przychodów w kwocie co najmniej 97,5 tys. zł na rzecz Fundacji.
- W wyniku ww. działań, dotyczących wynajmowania Fundacji obiektów oraz pomieszczeń, w okresie od 1.01.1999 r. do 31.05.2002 r. AWF uzyskała od Fundacji wpływy za wynajem w wysokości 972.475,00 zł. Natomiast Fundacja za najem tych samych obiektów i pomieszczeń innym najemcom uzyskała przychód w wysokości 3.422.430,40 zł, tj. trzy i pół razy więcej.
- Uzyskiwane w ten sposób przez Fundację środki, a także inne dochody należne uczelni, a scedowane na rzecz Fundacji AWF, były następnie wypłacane w różnych formach pracownikom Uczelni. Łącznie w latach 1998 – 2001 z kasy Fundacji wypłacono pracownikom AWF z tytułu „dotacji” oraz „nagród i wyróżnień” kwotę 659.513,50 zł brutto. Opisane dotacje, nagrody i wyróżnienia były przeznaczone tylko dla części pracowników dydaktycznych AWF. Na kwartalnych listach wypłat dotacji



oraz nagród i wyróżnień figurowało od 16 – 24 osób, z których 16 powtarzało się na każdej liście kwartalnych wypłat.

- AWF nie domagała się zapłaty odsetek od nieterminowych zapłat czynszu za wynajmowane lub wydierżawiane pomieszczenia. Łączne zaległości w opłatach od wszystkich dzierżawców (najemców) na koniec maja 2002 r. wyniosły kwotę 309.572,35 zł. Najwięcej, tj. 174.900,62 zł, zalegała Fundacja.

Jak wykazała kontrola osobami odpowiedzialnymi za ww. przypadki niegospodarnego rozporządzenia mieniem AWF byli Rektorzy dwóch kolejnych kadencji i dyrektor administracyjny. Odpowiedzialny za brak egzekwowania przysługujących AWF odsetek był kwestor Akademii.

3. Skontrolowane szkoły wyższe, zgodnie z przepisem zawartym w § 6 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 1991 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni, zaliczały przychody z najmu terenów, obiektów i pomieszczeń służących działalności dydaktycznej do przychodów działalności dydaktycznej, natomiast przychody z udostępniania majątku służącego działalności socjalnej, zgodnie z przepisami § 13 ust. 2 pkt 4 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów, zasilały fundusz pomocy materialnej dla studentów. Stwierdzono tylko trzy przypadki niewłaściwego zadysponowania przychodów uzyskanych z najmów i dzierżawy mienia. I tak:

*Rektor Politechniki Białostockiej w styczniu 1999 r. ustalił, że uzyskane środki z wynajmu wszystkich pomieszczeń uczelni mają zasilać tzw. „rezerwę rektora”. W rezultacie, w 2000 r. wpływy funduszu pomocy socjalnej dla studentów zostały uszczuplone o kwotę 73,9 tys. zł, uzyskaną z tytułu wynajmowania 10 najemcom pomieszczeń w domach studenta. Poczynając od 2001 r., środki z wynajmu tych pomieszczeń były przekazywane prawidłowo na fundusz pomocy materialnej studentów, pomimo że nieprawidłową regulację, wprowadzoną przez rektora, skreślono dopiero w 2003 r.*

*Akademia Ekonomiczna w Katowicach w okresie od 1 stycznia 2000 r. do 30 czerwca 2002 r. nie odprowadzała na fundusz pomocy materialnej dla studentów przychodów z tytułu wynajmowania pomieszczeń w 2 domach studenckich. W wyniku tego, fundusz pomocy materialnej dla studentów został uszczuplony o 155,1 tys. zł.*

*W Akademii Muzycznej w Katowicach w okresie 2000 r. – I półrocze 2003 r. środki na fundusz pomocy dla studentów przekazano tylko w 2000 r., przy czym z należnych 30 tys. zł*

przekazano 19,6 tys. zł. Nie przekazane środki w latach następnych wynosiły łącznie 28 tys. zł.

4. Nieterminowe wnoszenie opłat z tytułu czynszów stwierdzono w 18 szkołach (spośród 21 skontrolowanych). W pozostałych 3 uczelniach zaległości z tytułu czynszu nie były wyodrębniane. Zaległości 18 szkół na koniec lat 2000 – 2002 wynosiły odpowiednio: 3.130,9 tys. zł, 4.186,9 tys. zł oraz 4.118,3 tys. zł, co stanowiło 13,99 %, 17,77 % oraz 17,82 % przychodów z czynszów. Wg stanu na dzień 30 czerwca 2003 r. zaległości wyniosły 16.048,3 tys. zł, co stanowiło 36,20 % przychodów.

*Wysoki poziom zaległości w wpłatach czynszu wystąpił m.in. w Politechnice Wrocławskiej. Wzrósł on z 934 tys. zł na dzień 31.12.2000 r. do 1.699,2 tys. zł w 2001 r. i do 2.057,8 tys. zł na koniec 2002 r. Zaległości te stanowiły odpowiednio: 20,25 %, 29,90 % oraz 40,22 % rocznych wpływów z tytułu czynszów. Niekorzystna tendencja została zatrzymana dopiero w I połowie 2003 r. Poziom należności na dzień 30 czerwca wyniósł 2.049,6 tys. zł (stanowiąc 37,56 % wpływów) i dotyczył 151 podmiotów.*

*Wysoki poziom zaległości w wpłatach należności za udostępnianie pomieszczeń wystąpił również w Uniwersytecie Wrocławskim. Wzrósł on z 1.177,0 tys. zł na dzień 31.12.2000 r. do 1.332,3 tys. zł w 2001 r. Wprawdzie na dzień 31.12.2002 r. należności z tego tytułu zmniejszyły się do kwoty 1.269,1 tys. zł, to jednak w 2003 r. zaległości na koniec czerwca ponownie sięgnęły poziomu 1.316,0 tys. zł. Wykazane na dzień 30.09.2003 r. należności w kwocie 1.037,3 tys. zł wynikały z nieuregulowanych płatności przez 79 dłużników, w tym 471,3 tys. zł stanowiła kwota zaległości Fundacji Kultury Akademickiej „Universitas”, podnajmującej od Uniwersytetu lokale użytkowe, będące własnością Gminy Wrocław. Pozostała zaś kwota zaległości w płatnościach wynikających z zawartych umów wynajmowania i wdzierżawiania w wysokości 566,0 tys. zł dotyczyła obiektów należących do Uniwersytetu.*

Spośród 18 szkół, w których wystąpiły zaległości, tylko 5 szkół niewłaściwie egzekwowało swoje należności, natomiast pozostałe 13 egzekwowały swoje należności prawidłowo. Do nieterminowo wpłacanych czynszów, 12 szkół doliczało należne im z tego tytułu odsetki ustawowe i obciążało nimi najemców/dzierżawców, 3 szkoły należnych im odsetek nie naliczało, a pozostałe 3 naliczały odsetki, ale nie we wszystkich przypadkach. Na przykład:

*W Politechnice Wrocławskiej przyjęto - w przypadkach braku stosownej wpłaty - procedurę wysyłania przez Kwesturę w następnym miesiącu ponagieł, a gdy one okazały się nieskuteczne – po upływie kolejnego miesiąca, ostatecznych wezwań do zapłaty, przed wystąpieniem na drogę sądową. Jednak – jak ustalono - ponaglenia nie zawsze były wysyłane lub wysyłane były z opóźnieniem. Przykładowo nie wysłano upomnień do PPH Dexpol, mimo braku wpłat należności za miesiące od marca do czerwca 2003 r., a upomnienie do AZS Politechniki Wrocławskiej, dotyczące wpłaty za czerwiec 2003 r., wysłano dopiero w dniu 1.10.2003 r. W przypadkach braku wpłat należności po wystosowaniu ostatecznych upomnień do dłużników, jednostki organizacyjne Politechniki, które na bieżąco były informowane przez Kwesturę o stanie zadłużenia poszczególnych podmiotów, zobowiązane były do przekazania spraw dłużników do służb prawnych Uczelni, celem skierowania ich na drogę sądową. Politechnika jednak rzadko korzystała z takiej możliwości. Dział Administracyjno – Gospodarczy, prowadzący sprawy 181 umów najmu, dzierżawy i użyczenia, które stanowiły 71% wszystkich obowiązujących w badanym okresie umów, rozwiązał tylko 8 z nich, przekazując jednocześnie informację o dłużnikach do Biura Prawnego Politechniki, celem wszczęcia postępowania sądowego. Od grudnia 2002 r. w Dziale Administracyjno – Gospodarczym Politechniki wprowadzono zasady pobierania nieoprocentowanej kaucji od najemców przed zawarciem umowy w wysokości trzymiesięcznego czynszu. Miało to zabezpieczyć należności Uczelni w przypadku braku ich regulowania przez najemców.*

*Mało skuteczne były również działania w celu wyegzekwowania zaległych należności z tytułu najmów/dzierżaw, podejmowane przez Uniwersytet Wrocławski. Działania te były prowadzone opieszale i w stosunku do zbyt małej liczby dłużników. Objęto nimi zaledwie 45 podmiotów (57% wszystkich dłużników). Pozwy do sądu skierowano tylko przeciwko 3 dłużnikom, a w sprawie kolejnych 8 podmiotów Kwestura wystąpiła do Zespołu Radców Prawnych z wnioskami o skierowanie ich na drogę sądową. Kierowanie spraw dłużników na drogę sądową było dokonywane zbyt późno. Przykładowo: pozew opiewający na kwotę 156,0 tys. zł przeciwko dłużnikowi, którego zaległości powstały już w 2000 r. i sukcesywnie rosły, skierowano dopiero w listopadzie 2003 r., nie rozwiązując zawartej z nim umowy dzierżawy, obowiązującej aż do dnia 31.01.2003 r. Z 8 spraw oczekujących na ich skierowanie na drogę sądową, 2 dotyczyły zadłużenia powstałego jeszcze w 1999 r., a 3 – w 2000 r. Niewystarczające i podejmowane zbyt późno były działania Uczelni wobec Fundacji Kultury Akademickiej „Universitas”, której zadłużenie, datowane na lata 1999 – 2003, osiągnęło kwotę 471,3 tys. zł. Dłużnik nie wywiązywał się zarówno z bieżących*

płatności, jak i z zaległości objętych porozumieniem z dnia 13.03.2001 r. Jednak Uczelnia nie podjęła dalszych działań, polegających w szczególności na wystąpieniu na drogę sądową oraz wcześniejszym rozwiązaniu zawartej umowy, co nastąpiło dopiero w dniu 30.10.2003 r. z mocą od 31.01.2004 r.

### **3.2.3. W zakresie innych form gospodarowania mieniem**

Przeprowadzona kontrola nie wykazała aby państwowe szkoły wyższe w latach 2000 – 2003 (I półrocze) wносиły swoje mienie w formie aportu do spółek prawa handlowego lub jako wkładu do spółdzielni.

W okresie tym, w kontrolowanych szkołach stwierdzono tylko 2 przypadki użyczenia mienia nieruchomości (1 użyczenie lokalu oraz 1 użyczenie gruntu). I tak:

*Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi w październiku 2000 r. użyczała Polskiemu Komitetowi Międzynarodowego Stowarzyszenia Wychowania przez Sztukę „InSEA” wyposażony lokal (biurko, krzesła, telefon). Komitet został zobowiązany do pokrywania kosztów z korzystania z telefonu. W czerwcu 2001 r. Komitet zrezygnował z użytkowania linii telefonicznej.*

*W czerwcu 2003 r. Akademia Rolnicza w Lublinie, na podstawie umowy użyczenia, oddała w nieodpłatne używanie, na czas niezbędny dla realizacji I etapu inwestycji pn. „Budowa Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego”, niezabudowaną działkę gruntu, stanowiącą własność Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni 4.000 ha, zlokalizowaną w Lublinie. W umowie określono, że terminem zakończenia tej inwestycji jest 31 grudnia 2004 r. Akademia uzyskała zgodę Ministra Skarbu Państwa na takie rozporządzenie gruntem.*

Stwierdzono natomiast, że na skontrolowanych 21 szkół 6 posiada udziały w spółkach akcyjnych lub spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, nabyte za środki finansowe. Wartość posiadanych udziałów wynosiła od 6 tys. zł (*Akademia Rolnicza w Lublinie, Akademia Medyczna w Lublinie*) do 225,7 tys. zł (*Politechnika Wrocławska, posiadająca udziały w 6 spółkach*). Wartość udziałów tych uczelni, w porównaniu do wartości ich majątków, wynosiła od 0,08 % do 0,15 % i nie miała większego znaczenia dla gospodarowania mieniem. Spośród 6 uczelni posiadających udziały w spółkach 4 z nich nabyły udziały w badanym okresie.

### 3.2.4. W zakresie ewidencji mienia

Spośród skontrolowanych 21 państwowych szkół wyższych w 2 szkołach, tj. w Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach oraz Uniwersytecie Białostockim, stwierdzono brak aktualnych procedur zapewniających kompletność ewidencji środków trwałych. Brak ww. procedur nie skutkował nierzetelnością ewidencji środków trwałych w Akademii Świętokrzyskiej, rzutował natomiast na rzetelność ewidencji środków trwałych w Uniwersytecie Białostockim. I tak:

*Uniwersytet Białostocki nie posiadał aktualnych procedur ewidencjonowania środków trwałych, stosując w tym zakresie instrukcję obiegu dokumentów, wprowadzoną w 1979 r. zarządzeniem ówczesnego Kierownika Filii Uniwersytetu w Białymstoku. Instrukcja ta nie odpowiadała aktualnej strukturze organizacyjnej uczelni. W Uniwersytecie nie opracowano też własnych procedur określających likwidację środków trwałych, posługując się w tym zakresie Instrukcją likwidacji lub upłynnienia składników majątkowych, wprowadzoną zarządzeniem Prorektora Uniwersytetu Warszawskiego ds. Filii w Białymstoku. Podaną przez Rektora przyczyną braku aktualnych regulacji dotyczących zasad zbywania mienia, inwentaryzacji i likwidacji środków trwałych była konieczność nowelizacji większości wewnętrznych aktów prawnych Uczelni w ostatnim okresie, co spowodowało, że prace nad tymi uregulowaniami zostały rozpoczęte, ale nie zostały zakończone.*

*Wskutek braku aktualnych uregulowań w latach 2000-2003 wydziały: Ekonomiczny, Historyczno-Socjologiczny i Matematyczno-Fizyczny Uniwersytetu użyczały swoim pracownikom sprzęt komputerowy i inne urządzenia techniczne (telefaksy, drukarki, itp.) na podstawie tzw. rewersów. Analiza 32 dokumentów tego typu, sporządzonych na Wydziale Ekonomicznym, wykazała, że:*

- *we wszystkich przypadkach rewersy opracowano na podstawie nieaktualnego Zarządzenia Nr 6 z dnia 12 grudnia 1992 r. Prorektora Uniwersytetu Warszawskiego ds. Filii w Białymstoku w sprawie gospodarowania aparaturą naukowo - badawczą i dydaktyczną,*
- *7 rewersów sporządzono dopiero w trakcie kontroli, tj. w dniu 12 listopada 2003 r.,*
- *21 rewersów posiadało braki, polegające na: niedokładnym sprecyzowaniu nazwy sprzętu (w pozycji „nazwa sprzętu” odnotowywano np. „notebook”, „komputer multimedialny”, „jednostka komputerowa”), nieokreśleniu numerów fabrycznych bądź inwentarzowych wypożyczanego sprzętu oraz jego stanu technicznego, niewskazaniu okresu użyczenia*

*sprzętu, nieokreśleniu celu użyczenia, braku podpisu dziekana Wydziału wyrażającego zgodę na użyczenie.*

*Na tym samym Wydziale stwierdzono też 3 przypadki użyczenia sprzętu komputerowego (zestawu komputerowego i 2 drukarek) bez sporządzenia jakichkolwiek dokumentów potwierdzających fakt udostępnienia urządzeń.*

*Ponadto stwierdzono w Uniwersytecie w Białymstoku nie ujęcie w ewidencji środków trwałych 7 szt. zestawów komputerowych.*

Nieprawidłowości polegające na niewypełnieniu dyspozycji art. 26 ust. 3 pkt 1 i pkt 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tj. niedotrzymania terminów przeprowadzenia inwentaryzacji, a tym samym naruszenie kryterium legalności, stwierdzono w 2 uczelniach.

*W Wyższej Szkole Morskiej w Szczecinie, w okresie objętym kontrolą, nie dochowano terminu przeprowadzenia inwentaryzacji w 6 jednostkach organizacyjnych Szkoły.*

*W Politechnice Radomskiej inwentaryzacja budynków i budowli przeprowadzana była w latach 1992, 1997 oraz w 2002 r., tj. raz na pięć lat, w oparciu o plany inwentaryzacji, zatwierdzone przez Dyrektora Administracyjnego.*

Odpowiedzialność za powyższe spoczywa na rektorach uczelni.

Wszystkie szkoły w badanym okresie dokonywały zakupu środków trwałych. Spośród 21 szkół, tylko w 2 stwierdzono, że zakupione środki trwałe nie były wykorzystywane, co - w ocenie NIK - było przejawem niegospodarności. I tak:

*W Akademii Medycznej w Lublinie przechowywano w magazynach (w dobrych warunkach) 19 unitów stomatologicznych, zakupionych w 2002 r. i 2003 r. Urządzenia magazynowano z powodu nie przygotowania pomieszczeń do ich zainstalowania.*

*Unity stomatologiczne w ilości 5 szt. o wartości 227.575 zł od 10 miesięcy składowane były w magazynie Zakładu Stomatologii Zachowawczej. Od 3 miesięcy magazynowano: 2 szt. unitów zakupionych dla Zakładu Stomatologii Zachowawczej oraz 12 szt. zakupionych dla Kliniki Chirurgii Twarzowo – Szczękowej. Łączna wartość zakupionych i nie zainstalowanych urządzeń stanowiła 825,0 tys. zł.*

*Politechnika Częstochowska w lipcu 2001 r. zawarła umowę na zakup sprzętu oświetleniowego, który miał być wykorzystany do oświetlenia terenu wokół stołówki i domów studenckich. W tym samym miesiącu zrezygnowano jednak z zamiaru zagospodarowania tego terenu, w tym również z wykonania oświetlenia. Mimo tego, w październiku 2001 r. zapłacono wybranemu dostawcy za zamówiony sprzęt 168,2 tys. zł, ale zamówionego sprzętu do listopada 2003 r. nie odebrano od dostawcy. Zapłacony sprzęt został odebrany i złożony w magazynie Politechniki dopiero w czasie niniejszej kontroli NIK.*

### **3.2.5. W zakresie nadzoru nad gospodarowaniem mieniem przez państwowe szkoły wyższe**

W okresie objętym kontrolą Minister Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS) nie podejmował, w trybie określonym w ustawie o szkolnictwie wyższym, działań w zakresie nadzoru nad organami statutowymi państwowych szkół wyższych, dotyczących gospodarowania mieniem. Wynika to z faktu, że ustawa o szkolnictwie wyższym, realizując konstytucyjną zasadę autonomii szkół wyższych, przyznaje Ministrowi niewielkie uprawnienia w tym zakresie.

Zgodnie z ustawą, w ramach nadzoru nad państwowymi szkołami wyższymi MENiS, może uchylić uchwałę senatu lub decyzję rektora uczelni w przypadku stwierdzenia ich niezgodności z przepisami ustawowymi lub statutem uczelni, może też żądać od tych organów informacji i wyjaśnień.

Organy uczelni nie mają obowiązku przesyłania do MENiS podjętych uchwał lub informacji o nich. Praktyczne uruchomienie nadzoru MENiS – w tym także nadzoru nad gospodarowaniem mieniem – mogło nastąpić zatem, po powzięciu wiadomości o zaistniałej nieprawidłowości, a w okresie objętym kontrolą do MENiS takie wiadomości, w odniesieniu do gospodarowania mieniem, nie dotarły. Nie stwierdzono przypadków uchylenia przez Ministra uchwał senatu lub decyzji rektora związanych z gospodarowaniem mieniem uczelni w badanym okresie.

Zagadnienia dotyczące gospodarowania mieniem pojawiały się w MENiS głównie w kontekście wniosków uczelni w sprawie rozszerzenia kierunku lub specjalizacji.

W okresie objętym kontrolą odnotowano tylko jedną skargę zawierającą informację o nieprawidłowościach w gospodarowaniu mieniem, dot. sprzedaży samochodów przez Politechnikę Częstochowską.

W związku z powyższym, przeprowadzone w latach 2000 - 2002 przez Biuro Dyrektora Generalnego MENiS kontrole, a także plan kontroli na 2003 r., nie obejmowały tematów związanych z działalnością organów statutowych państwowych szkół wyższych w zakresie gospodarowania mieniem.



## **4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli**

### **4.1. Przygotowanie kontroli**

W okresie poprzedzającym niniejszą kontrolę Najwyższa Izba Kontroli nie przeprowadzała kontroli koordynowanych w zakresie gospodarowania mieniem przez państwowe szkoły wyższe.

Przeprowadzona w II połowie 2002 r. przez Delegaturę NIK w Katowicach odrębna kontrola skargowa Nr S/02/006 *„Działalność Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach w zakresie gospodarowania mieniem uczelni w latach 1999 - 2001”* wykazała szereg nieprawidłowości w zakresie nabywania i zbywania gruntu, wynajmowania sal wykładowych, obiektów sportowych, parkingów, powierzchni pod reklamy, itp. Ilość i skala stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie gospodarowania mieniem przez AWF w Katowicach zainicjowała przeprowadzenie kontroli gospodarowania mieniem przez państwowe szkoły wyższe w szerszym zakresie.

Dobór państwowych szkół wyższych do skontrolowania został dokonany przez uczestniczące w kontroli Delegatury Najwyższej Izby Kontroli. Kryteriami decydującymi o doborze poszczególnych uczelni była głównie ilość i wartość zawartych przez te szkoły transakcji zbycia mienia oraz ilość i wartość zawartych umów wynajmowanie lub wdzierżawianie mienia uczelni innym podmiotom w latach 2000 – 2003 I półrocze.

W celu zaprezentowania w niniejszej *Informacji* realizacji wyników kontroli w AWF w Katowicach, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w IV kwartale 2003 r. doraźną kontrolę K/03/018 *Wykonanie wniosków po kontroli „Działalność Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach w zakresie gospodarowania mieniem uczelni”*.

## **4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli**

### **4.2.1. Podpisanie protokołów kontroli**

Kierownicy skontrolowanych jednostek nie skorzystali z przysługującego im prawa zgłaszania zastrzeżeń do ustaleń opisanych w protokołach kontroli i protokoły te podpisali bez zastrzeżeń.

### **4.2.2. Postępowanie pokontrolne**

W związku z ustaleniami kontroli do kierowników wszystkich skontrolowanych jednostek, a ponadto do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, Ministra Skarbu Państwa oraz do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie NIK skierowała wystąpienia pokontrolne, zawierające oceny uwagi i wnioski zmierzające do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

**Skierowany do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu wniosek dotyczył** rozważenia możliwości włączenia do tematyki kontroli, prowadzonych przez MENiS, zagadnień gospodarowania mieniem w państwowych szkołach wyższych.

**Skierowane do Ministra Skarbu Państwa wnioski dotyczyły** dokonania przez Ministra oceny celowości podjęcia działań zmierzających do stwierdzenia nieważności umów dotyczących rozporządzenia przez państwowe szkoły wyższe mieniem o wartości przekraczającej 50 tys. euro bez zawiadomienia lub bez uzyskania zgody Ministra.

**Skierowane wnioski do rektorów państwowych szkół wyższych dotyczyły m.in.:** dokonywania wymaganych wycen zbywanych nieruchomości, wypełniania przez uczelnie - przy zbywaniu nieruchomości - obowiązków wynikających z ustawy o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa; dot. uzyskania wymaganej w tym zakresie zgody ministra, przeprowadzania - przed przyjęciem darowizn - rzetelnej analizy przydatności darowanego majątku oraz kosztów jego przystosowania do planowanego wykorzystania, ustalania zasad udostępniania mienia państwowych szkół wyższych innym podmiotom, zabezpieczania interesów szkół wyższych, m.in. poprzez waloryzację stawek czynszów, określenie zakazów podnajmów, terminów płatności, itp., ustalania stawek czynszowych za udostępnianie mienia w oparciu o ceny rynkowe, poprawy ściągальności zaległości z tytułu czynszów za wynajmowanie i wydzierżawianie mienia

uczelni, naliczania i egzekwowania odsetek od nieterminowych zapłat czynszów najmów/dzierżaw.

**Wnioski przesłane do Rektora AWF w Katowicach dotyczyły m.in.:**

- podjęcia działań organizacyjnych, mających na celu uregulowanie spraw związanych z wynajmowaniem mienia AWF dla Fundacji,
- zaprzestania cedowania na rzecz Fundacji przychodów AWF z tytułu wynajmowania obiektów i pomieszczeń oraz rozliczenia z Fundacją nienależnie przez nią pobranych przychodów z powyższego tytułu,
- podjęcia działań w celu wyegzekwowania zaległości od dzierżawców i najemców z tytułu wynajmowania oraz dzierżawienia pomieszczeń i obiektów AWF.

Wystąpienia pokontrolne zostały przyjęte przez adresatów bez zastrzeżeń, poza jednym przypadkiem. Zastrzeżenia do uwag i ocen wniósł w dniu 23 lutego 2004 r. Rektor Politechniki Częstochowskiej. Zastrzeżenia te dotyczyły:

1. Nieuzasadnionego dokonania w wystąpieniu pokontrolnym oceny operacji gospodarczej (zbycia 2 samochodów osobowych), które - wg zastrzeżeń - miały miejsce przed okresem objętym kontrolą.
2. Uznania przyczyn powstania niedoboru 612,7 t mialu węglowego o wartości 137,9 tys. zł za niewyjaśnione przez Politechnikę.
3. Negatywnych ocen płatności związanych z budową i modernizacją Wydziału Zarządzania, tj.:
  - uznania za bezpodstawne zapłacenie wykonawcy robót budowlanych w obiektach Wydziału Zarządzania Politechniki z tytułu utrudnienia kwoty 118,8 tys. zł oraz uznania, że była to cała żądana przez niego kwota,
  - uznanie kwoty 129,8 tys. zł za szkodę w postaci utraconych przez Politechnikę odsetek, w wyniku bezpodstawnego wypłacenia wykonawcy robót budowlanych na Wydziale Zarządzania Politechniki zaliczki w kwocie 2.500 tys. zł.
4. Oceny dokonania przez Politechnikę w 2001 r. zakupu sprzętu oświetleniowego za kwotę 168,2 tys. zł.

Komisja Odwoławcza - w uchwale z dnia 4 marca 2004 r. - uwzględniła zasadność zastrzeżenia dotyczącego wyjaśnień niedoboru 612,7 t mialu węglowego, uznając, że zostały wyjaśnione przyczyny niedoboru mialu węglowego. Ponadto Komisja uwzględniła w części zastrzeżenie dotyczące wysokości zapłaty za roboty budowlane.

Pozostałe zastrzeżenia Komisja Odwoławcza oddaliła. Uchwała Komisji Odwoławczej została zatwierdzona przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, postanowieniem z dnia 15 marca 2004 r.

W toku kontroli AWF w Katowicach ujawniono szereg faktów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa. W odniesieniu do takich spraw, Delegatura NIK w Katowicach skierowała do Prokuratury Rejonowej w Katowicach zawiadomienia.

**Skierowane do prokuratury 4 zawiadomienia dotyczyły m.in.:**

- a) Wydania przez rektorów AWF polecenia dokonywania wpłat przez „wolnych słuchaczy” za pobieranie nauki na Uczelni na konto Fundacji Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, i uzyskiwania z powyższych wpłat korzyści majątkowych dla siebie i innych pracowników uczelni w postaci kwartalnych wypłat „dotacji” lub „nagród i wyróżnień”, działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego.
- b) Wyrażenia przez Dyrektora Administracyjnego AWF zgody na składowanie na terenie Akademii odpadów pochodzących z budowy autostrady - co spowodowało konieczność poniesienia przez AWF kosztów związanych z wywiezieniem 13.661 m<sup>3</sup> tych odpadów i ulokowania ich na składowisku, czym wyrządzona została szkoda majątkowa w wielkich rozmiarach, w wysokości co najmniej 936,1 tys. zł.
- c) Podpisania w marcu 1999 r. z firmą Carbo Faktor S.A. umowy dotyczącej współdziałania przy nabyciu i zagospodarowaniu gruntów w Katowicach, nakładającej na uczelnię obowiązki, których możliwość wykonania obarczona była ryzykiem przekraczającym dozwoloną granicę, a skutkiem podpisania ww. niekorzystnej dla AWF umowy była konieczność zapłacenia drugiej stronie kontraktu odsetek za niewywiązanie się z jej postanowień w wysokości 1.035, 4 tys. zł.
- d) Zawarcia z Fundacją AWF niekorzystnych umów o współpracy w zakresie wykorzystywania przez tę jednostkę mienia Uczelni oraz realizacji niekorzystnych dla AWF postanowień tych umów, a także umożliwienia wykorzystywania przez Fundację AWF składników mienia uczelni nie objętych umową.

W wyniku działań podjętych przez prokuraturę pod koniec 2003 roku został zatrzymany rektor AWF.

Ponadto, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu poinformowała Prokuratora Okręgowego we Wrocławiu, iż w wyniku kontroli przeprowadzonej w Akademii Rolniczej we Wrocławiu oraz w Uniwersytecie Wrocławskim stwierdzono dokonanie sprzedaży przez Akademię 2 nieruchomości, a przez Uniwersytet 1 nieruchomości o wartości przekraczającej każdorazowo 50.000 euro, bez uprzedniego powiadomienia Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania takich czynności prawnych, tj. bez spełnienia obowiązku takiego powiadomienia, wynikającego z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w ówczesnym brzmieniu. Informując o powyższych ustaleniach, Delegatura we Wrocławiu wniosła o dokonanie oceny zaistniałej sytuacji i rozważenie wystąpienia przez Prokuratora, na podstawie art. 7 kpc<sup>6</sup>, z powództwem o stwierdzenie nieważności aktów notarialnych – umów dotyczących ww. transakcji, ze względu na ochronę praworządności.

#### **4.2.3. Realizacja wniosków pokontrolnych**

Z nadesłanych odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne, przedstawiających sposób wykorzystania uwag i wniosków pokontrolnych, wynika, że w jednostkach kontrolowanych zostały podjęte stosowne działania dla usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Działania takie zostały również podjęte przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministra Skarbu Państwa.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu, w nadesłanej w dniu 19 lutego 2004 r. odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne, poinformowała, że w 2004 r. zostaną przeprowadzone kontrole w 4 szkołach wyższych, a ich problematyka obejmie sprawy gospodarki finansowej, w tym również gospodarowania mieniem oraz formalno – prawne aspekty funkcjonowania ich organów. Ponadto, w przypadku otrzymania informacji o nieprawidłowościach w działalności uczelni przeprowadzone zostaną kontrole doraźne. Minister zapewniła, iż problematyka gospodarowania mieniem będzie uwzględniona w planowanych i doraźnych kontrolach w latach następnych.

Minister Skarbu Państwa w odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne, nadesłanej w dniu 22 grudnia 2003 r., poinformował, że wystąpi do Akademii Podlaskiej w Siedlcach

---

<sup>6</sup> ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 46, poz. 296 ze zm.)

o podjęcie przez nią, w określonym terminie, czynności zmierzających do przywrócenia stanu zgodnego z prawem dokonanej sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej, położonej w Mordach wraz z prawem własności pałacu. Jeżeli w wyznaczonym terminie Akademia Podlaska nie zdecyduje się na zainicjowanie procedury związanej z unieważnieniem umowy sprzedaży, Minister Skarbu Państwa podejmie działania zmierzające do stwierdzenia przez sąd nieważności ww. czynności prawnej.

Natomiast w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne z dnia 14 kwietnia 2004 r. Minister Skarbu Państwa poinformował, że w dniu 6 kwietnia 2004 r. wystąpił do Rektora Akademii Ekonomicznej w Katowicach o podjęcie stosownych działań, mających na celu przywrócenie poprzedniego stanu prawnego nieruchomości, którymi rozporządzała Akademia. Minister zapowiedział, że jeżeli Akademia nie rozpocznie czynności proceduralnych, związanych z unieważnieniem umowy dotyczącej sprzedaży prawa wieczystego użytkowania działki gruntowej i wybudowanego na niej *Domu Metalowca* w Sosnowcu oraz umowy, na mocy której nastąpiło rozwiązanie prawa wieczystego użytkowania działek gruntu i przeniesienie na rzecz Gminy Miasta Ruda Śląska prawa własności budynków znajdujących się na tej nieruchomości gruntowej, to on podejmie działania zmierzające do stwierdzenia nieważności czynności prawnych wynikających z tych umów, na drodze postępowania sądowego.

Prokuratura Okręgowa we Wrocławiu, odpowiadając Delegaturze NIK we Wrocławiu na przesłane zawiadomienia, stwierdziła, że w czasie zawierania przedmiotowych umów notarialnych obowiązywała ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Ministrowi Skarbu Państwa, która na państwowe osoby prawne nakładała obowiązek powiadomienia Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonywania czynności prawnej, dotyczącej sprzedaży składników majątku trwałego, jeżeli jej przedmiot przekracza równowartość kwoty 50.000 euro, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej. Zdaniem Prokuratury, te odrębne przepisy zawarte zostały w ustawie o szkolnictwie wyższym, bowiem - w myśl art. 49 ust. 3 pkt 1 powyższej ustawy - uprawnienia do podejmowania decyzji dotyczących mienia i gospodarki uczelni, przekraczających zakres zwykłego zarządu, przysługują rektorowi uczelni. Natomiast zgodę na nabycie lub zbycie przez uczelnię składników mienia o wartości określonej w statucie uczelni wyraża senat (art. 48 ust. 1 pkt 8 lit. a ustawy o szkolnictwie wyższym). W związku z faktem, że w analizowanych przypadkach senaty uczelni podjęły stosowne uchwały Prokuratura stwierdziła, iż jej zdaniem obowiązujące wówczas regulacje prawne nie zostały naruszone.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela takiego stanowiska Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu uważając, że przed dokonaniem zbycia przedmiotowych nieruchomości, Akademia Rolnicza we Wrocławiu oraz Uniwersytet we Wrocławiu miały obowiązek powiadomić Ministra Skarbu Państwa o zamiarze dokonania tych czynności prawnych.

Rektorzy państwowych szkół wyższych, w odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne, poinformowali, że podjęte zostały w uczelniach działania zmierzające do wykonania wniosków zawartych w skierowanych do nich wystąpieniach. Na przykład:

*Rektor Akademii Rolniczej we Wrocławiu, odpowiadając na wystąpienie pokontrolne, w piśmie z dnia 24 lutego 2004 r., poinformował, że zarządzeniem rektora został wprowadzony w życie regulamin określający zasady i tryb zbywania lub oddawania do korzystania na podstawie umów cywilnoprawnych nieruchomości, których uczelnia jest właścicielem lub użytkownikiem. Poinformował też, że uczelnia przystąpiła do naliczania i egzekwowania odsetek od nieterminowych zapłat czynszów najmu i dzierżawy.*

*Rektor Politechniki Koszalińskiej, w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne z dnia 14 stycznia 2004 r., poinformował m.in., że wprowadzone zostaną zarządzeniem rektora zasady regulujące sprzedaż, najem oraz dzierżawę mienia. W przypadku krótkich okresów najmu (np. na godziny) wprowadzony zostanie uproszczony sposób postępowania, a w pozostałych przypadkach zawierane będą pisemne szczegółowe umowy.*

Przeprowadzona w grudniu 2003 r. kontrola wykonania wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym do rektora AWF (w ramach kontroli Nr K/03/018) wykazała, że Akademia podjęła prawidłowe działania w celu ich wykonania. Akademia m.in. uregulowała udostępnianie mienia Fundacji, eliminując bezpłatne udostępnianie i określając zasady odpłatności i rozliczeń za korzystanie z pomieszczeń, obiektów, parkingów, miejsc pod reklamy, itp. AWF odzyskała też od Fundacji część należnych jej czynszów, pobranych bez tytułu prawnego. Podjęto skuteczne działania windykacyjne w stosunku do innych dzierżawców i najemców. W wyniku tych działań, Akademia odzyskała w 2003 r. kwotę 975,7 tys. zł z 1.743,2 tys. zł, o których odzyskanie wnioskowano w wystąpieniu po zakończeniu kontroli skargowej.

#### **4.2.4. Efekty finansowe kontroli**

Przeprowadzona kontrola ujawniła, że w wyniku stosowania przez państwowe szkoły wyższe zaniżonych stawek czynszów przy udostępnianiu obiektów, powierzchni

i pomieszczeń, a także z powodu nie naliczania przez szkoły wyższe należnych im ustawowych odsetek od nieterminowych wpłat czynszów, zostały uszczuplone dochody 10 spośród 21 państwowych szkół wyższych. Łączna kwota uszczupień w badanym okresie wyniosła 1.780,4 tys. zł. Przykładowo:

*W Politechnice Wrocławskiej, spośród 255 umów, w 14 (5,5%) stawki za wynajmowane lub dzierżawione obiekty były ustalane na poziomie niższym niż występujące na lokalnym rynku wrocławskim dla nieruchomości o zbliżonym standardzie, położeniu, czy rodzaju prowadzonej tam działalności.*

*I tak, czynsz netto za wynajęcie Zakładowi Aparatury Naukowej i Dydaktycznej Sp. z o.o. we Wrocławiu (ZANiD) od dnia 1.11.1999 r. budynku o powierzchni 1710 m<sup>2</sup> (od 1.01.2003 r. – 1511,5 m<sup>2</sup>), przy ul. Krasińskiego we Wrocławiu, wynosił początkowo tylko 100 zł rocznie. Do dnia 30.04.2003 r. kwota tego czynszu była podnoszona jedynie o kwoty wynikające z przeprowadzanej corocznie waloryzacji, zgodnie ze wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług podawanym przez GUS. Tym samym stawka czynszu za m<sup>2</sup> powierzchni w tym okresie wynosiła zaledwie od 0,49 gr do 0,64 gr. Od dnia 1.05.2003 r. stawkę za m<sup>2</sup> ustalono na 1 zł. Działania takie pozbawiły Uczelnię możliwości uzyskania przychodów rzędu 599 tys. zł, wyszacowanych w oparciu o nie waloryzowaną w ostatnich 3 latach stawkę najmu w wysokości 7,77 zł m<sup>2</sup>, zastosowaną wobec innego podmiotu, wynajmującego od Uczelni pobliski budynek, położony przy ul. Wita Stwosza (Hotel Saigon).*

*Podawane przez Dyrektora Administracyjnego Politechniki przyczyny zastosowania niskiego czynszu dla ZANiD, takie jak: zatrudnienie w powstałej spółce 23 dotychczasowych pracowników Uczelni i brak konieczności w związku z tym wypłaty dla nich odpraw, czy uwzględnianie w kalkulacji stawek czynszowych spodziewanych dochodów z podnajmu, nie powinny – zdaniem Najwyższej Izby Kontroli - powodować tak dużych odstępstw od wysokości stawek czynszu stosowanych wobec innych podmiotów. Nie skalkulowano bowiem kosztów związanych z wypłatą ewentualnych odpraw pracowniczych w porównaniu z utratą dochodów ze zmniejszenia czynszu.*

*Ponadto, Politechnika nie dopilnowała umownego zobowiązania Spółki ZANiD do przekazywania Uczelni 70% dochodów z podnajmu udostępnionego budynku, mimo że takie dochody zostały osiągnięte (w kwocie 221,1 tys. zł), co wykazała odrębnie przeprowadzona w tej Spółce kontrola NIK. Nie naliczona oraz nie przekazana należność dla Politechniki z tytułu podnajmu wyniosła 154,8 tys. zł.*



*Także stawki za najem i dzierżawę w stosunku do 13 innych podmiotów były niższe od minimalnych stawek stosowanych przez Gminę Wrocław w odniesieniu do jej lokali użytkowych, z uwzględnieniem atrakcyjności ich położenia i rodzaju prowadzonej działalności, co pozbawiło Uczelnię wpływów rzędu 100 tys. zł. Dotyczyło to m.in. 6 lokali wykorzystywanych na bufety i inną działalność gastronomiczną, dla których stawka za m<sup>2</sup> wynajmowanej powierzchni wynosiła od 1,59 zł do 7,41 zł, podczas gdy wobec innych najemców lokali gastronomicznych Uczelnia stosowała stawki w wysokości od 10 zł do 23 zł za m<sup>2</sup>. Argumentacja przedstawiona w wyjaśnieniach Dyrektora Administracyjnego Politechniki, iż umowy te z reguły obciążały najemcę dodatkowymi zobowiązaniami na rzecz Uczelni, studentów lub pracowników, nie znajdowała potwierdzenia w zapisach zawartych umów, odnoszących się do powyższych przypadków.*

*W Akademii Rolniczej we Wrocławiu, spośród 2.088 faktur na kwotę 4.550,0 tys. zł, wystawionych i wymagalnych do dnia 30 czerwca 2003 r., 1.449 faktur na kwotę 2.968,8 tys. zł zostało uregulowanych ze średnim 38-dniowym opóźnieniem. Odsetki karne za zwłokę w regulowaniu należności Uczelnia naliczyła zaledwie w przypadku 24 faktur dot. 7 umów najmu/dzierżawy i kwota ich wyniosła 0,1 tys. zł. W pozostałych przypadkach Uczelnia nie naliczała odsetek ustawowych od kwot wpłacanych z opóźnieniem, a łączna kwota należnych, a nie naliczonych przez AR odsetek za zwłokę w regulowaniu czynszu za wynajem/dzierżawę, od 1.449 faktur uregulowanych z opóźnieniem została wyszacowana na kwotę ca 112 tys. zł.*

Oprócz ww. uszczupień, w jednej uczelni (Politechnice Częstochowskiej) stwierdzono wydatkowanie łącznej kwoty 2.980,5 tys. zł z naruszeniem przepisów ustawy o zamówieniach publicznych, co w ocenie NIK stanowiło równocześnie naruszenie dyscypliny finansów publicznych. I tak:

*W miesiącu grudniu Uczelnia zawarła z Częstochowskim Przedsiębiorstwem Budownictwa Przemysłowego „Przemysłówka” S.A. (Przemysłówka) umowę o roboty budowlane na Wydziale Zarządzania, które miały być wykonane w okresie od 11.12.2000 r. do 30.06.2001 r. Treść umowy była niezgodna ze Specyfikacją Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ), gdyż dodano do niej, już po wyborze oferty, niekorzystny dla Uczelni zapis o udzieleniu „Przemysłówce”, na poczet wykonania robót, zaliczki w kwocie 2.500 tys. zł netto, czego nie było w SIWZ. Wykonawca miał otrzymywać wynagrodzenie za poszczególne elementy robót w postaci faktur częściowych, wystawianych co miesiąc, na podstawie protokołu stanu zaawansowania robót. Wprowadzenie do umowy zapisu o zaliczce*

dla wykonawcy było niezgodne z art. 16 ustawy o zamówieniach publicznych oraz spowodowało szkodę w postaci utraconych przez Politechnikę odsetek, które wg wyliczeń Politechniki wyniosły 129, 8 tys. zł.

Ponadto, po zakończeniu robót „Przemysłówka” zwróciła się z nieobjętą umową roszczeniem w wysokości 118, 8 tys. zł z tytułu „utrudnionych warunków polegających na ograniczeniu placu budowy i pracy w czynnym zakładzie”. Umowa zawarta z wykonawcą nie przewidywała takiej dopłaty. Warunki wykonania robót były określone w dokumentacji przetargowej i nie zmieniły się w trakcie budowy. Brak podstaw do dopłaty za utrudnienie potwierdził również Dziekan Wydziału Zarządzania. Mimo to, Politechnika wypłaciła całą żądaną kwotę 118,8 tys. zł.

Ponadto, Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do 9 skontrolowanych państwowych szkół wyższych zawarła wnioski o odzyskanie przez nie kwot o łącznej wartości 588,6 tys. zł, należnych tym uczelniom z tytułu udostępniania mienia. Przykładowo:

*W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Rektora Politechniki Wrocławskiej NIK zawarła wniosek o naliczenie i wyegzekwowanie od Zakładu Aparatury Naukowej i Dydaktycznej Sp. z o.o. we Wrocławiu, wynajmującemu od Politechniki budynki, należnej Politechnice kwoty 154,8 tys. zł z tytułu podnajmowania przez ww. Zakład osobom trzecim pomieszczeń w wynajmowanym budynku oraz kwoty 109,6 tys. zł z tytułu nieuregulowania przez tego najemcę opłat eksploatacyjnych.*

*Najwyższa Izba Kontroli wystąpiła do Rektora Akademii Rolniczej we Wrocławiu z wnioskiem o naliczenie i wyegzekwowanie należnych Akademii ale nie naliczonych przez nią odsetek ustawowych w kwocie 112,0 tys. zł za nieterminowe regulowanie czynszów, za wynajmowanie lub wydzierżawianie innym podmiotom pomieszczeń uczelni.*

W wyniku działań podjętych przez państwowe szkoły wyższe, w ramach realizacji wniosków NIK zawartych w wystąpieniach pokontrolnych, 3 szkoły wyższe odzyskały do końca miesiąca maja 2004 r. łączną kwotę 8.165,5 tys. zł.